

บทที่ ๖

สู่การค้นหาระเบียบโลกใหม่ (ค.ศ. ๑๙๙๒ - ๒๐๐๑)

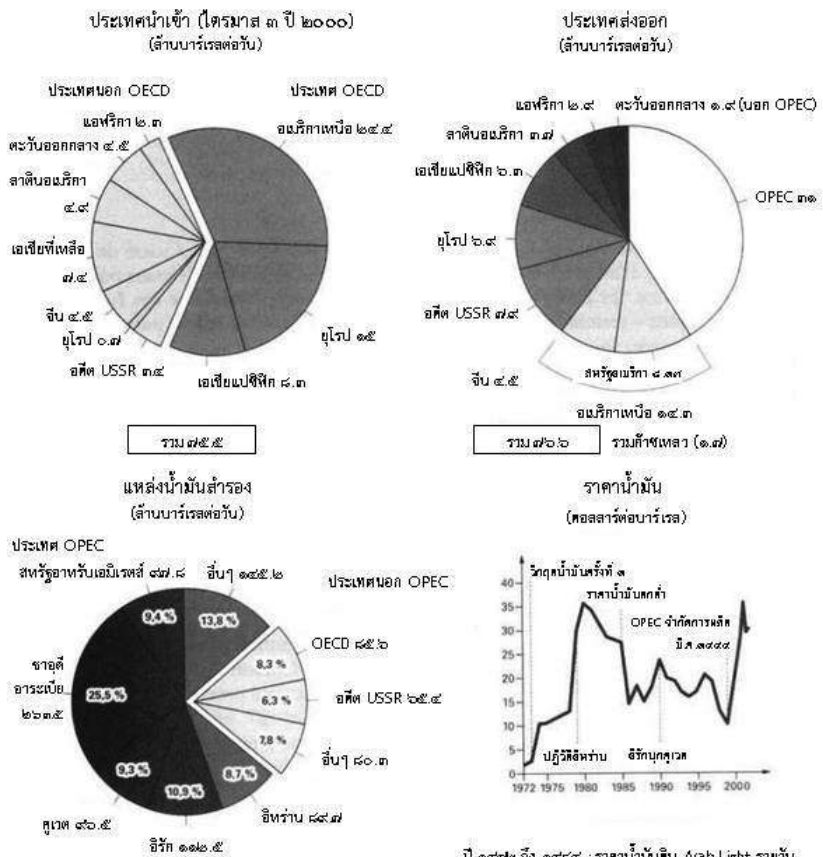
ในช่วงเปลี่ยนศตวรรษนี้ โลกใหม่กำลังก่อตัวขึ้น เป็นโลกที่มีพลวัตและคาดเดาได้ยาก สิ่งที่เป็นรากฐานของครึ่งหลังศตวรรษที่ ๒๐ หรือทั้งศตวรรษก็ว่าได้ ถูกกวาดทิ้งไปหรือไม่ ก็หมดความสำคัญลง ราคาน้ำมันที่ลดลงช่วยให้เศรษฐกิจโลกฟื้นตัวอีกครั้ง โดยฟื้นอย่างช้า ๆ ในช่วงปี ๑๙๙๒ - ๑๙๙๓ และร้อนแรงในช่วงปี ๑๙๙๔ - ๒๐๐๐ กลุ่มประเทศแอ่งไกลแตกขบวนมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจที่สูง มีประเทศอุตสาหกรรมใหม่เกิดขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเอเชีย เศรษฐกิจที่เฟื่องฟูนี้ยังแผ่มาถึงยุโรปซึ่งก่อนหน้านี้อยู่ในวัฏวนของการว่างงานและเศรษฐกิจตกต่ำ

โลกาภิวัตน์ดำเนินไปพร้อม ๆ กับการแพร่ขยายของการค้าเสรีเข้าไปยังประเทศซึ่งเคยมีระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยม มีการรับเอาเศรษฐกิจแบบตลาดมาใช้อย่างแพร่หลาย เศรษฐกิจใหม่ (เทคโนโลยีสารสนเทศ) เติบโตอย่างรวดเร็ว และเงินทุนเคลื่อนย้ายได้สะดวกมากขึ้น แต่ควบคู่กันไปด้วย ทำให้เกิดภาวะการพึ่งพาอาศัยกัน (interdependence) มากขึ้นโดยยังไม่มีวิธีการกำกับดูแลที่เหมาะสม ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือวิกฤตการเงินที่เริ่มจากไทย (กรกฎาคม ๑๙๙๗) แล้วแพร่ไปยังรัสเซีย (สิงหาคม ๑๙๙๘) และบราซิลจนคุกคามเศรษฐกิจโลก ขณะที่ลาตินอเมริกา เอเชีย และแอฟริกาได้รับผลกระทบจากราคาวัตถุดิบที่ตกต่ำ ส่วนประเทศผู้ส่งออกน้ำมันก็ได้รับผลกระทบจากราคาน้ำมันที่ตกต่ำด้วยเช่นกัน ซึ่งการลดการผลิตของโอเปกไม่ช่วยทำให้ราคาน้ำมันปรับตัวสูงขึ้น ยกเว้นในช่วงปี ๒๐๐๐ ที่ราคาต่อบาร์เรลพุ่งขึ้นไปเป็นสามเท่าตัวภายในเวลาหนึ่งปี สร้างความ

หวาดหวั่นว่าจะเกิดวิกฤตน้ำมันรอบใหม่ และช่วยเน้นย้ำบทบาทของโอเปก (๕๐% ของการผลิตน้ำมันในโลกและมีน้ำมันสำรองสามในสี่ส่วนของโลก) ในฐานะคู่แข่งจากที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับประเทศผู้บริโภคร้อยทั้งหลาย

สถานการณ์น้ำมันโลกในปี ๒๐๐๐

ตั้งแต่ปี ๑๙๔๕ สงครามเย็นให้ความสำคัญกับความเป็นไปทางการทหาร-ยุทธศาสตร์และการทูตระหว่างรัฐ แต่สถานการณ์ในช่วงเวลานี้มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น เนื่องจากอาวุธนิวเคลียร์หมดความสำคัญ สงครามถูกปฏิเสธในกลุ่มประเทศที่พัฒนาแล้ว แต่ในที่อื่นสงครามยังดำเนินต่อไป หรือไม่ก็กระทำในรูปแบบใหม่ เช่น สหรัฐอเมริกาแทรกแซงทางทหารโดยยิงขีปนาวุธจากระยะไกล เป็นต้น ตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐหรือข้ามรัฐมีบทบาทมากขึ้นเรื่อย ๆ ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ กลายเป็นโลกหลายขั้วอำนาจที่มาแทนที่โลกสองขั้วอำนาจ หรือกลายเป็นโลกที่โกลาหลที่มีสหรัฐอเมริกาเป็นอภิมหาอำนาจล้นฟ้าแต่ถูกจำกัดด้วยความมีประสิทธิภาพ มีรัสเซียที่ไม่แน่นอน มีทวีปเอเชียที่สั่นคลอนอย่างหนัก มีทวีปแอฟริกาที่วนเวียนอยู่ในความระส่ำระสาย และมีตะวันออกกลางที่เข้าสู่ทางตัน ศูนย์กลางอำนาจใหม่ปรากฏตัวขึ้นมาในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งต้องการเล่นบทบาทตำรวจระดับภูมิภาคเมื่อเกิดความปั่นป่วนภายในพื้นที่ภูมิศาสตร์นั้น

จุดจบของระบบตะวันออก - ตะวันตก

ไม่มีระบบตะวันออก-ตะวันตกอีกต่อไป ระเบียบโลกแบบสองขั้วอำนาจที่เกิดจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ ถูกแทนที่ด้วย “การจัดกลุ่มทางการเมืองระหว่างประเทศใหม่” แม้ว่าสหรัฐอเมริกาและรัสเซีย (มีกองกำลังนิวเคลียร์ที่ตกทอดจากสหภาพโซเวียต) จะยังคงเป็นอภิมหาอำนาจทางทหารอยู่ก็ตาม

ในด้านการทหาร สหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตทุ่มเทอย่างหนักเพื่อหยุดยั้งการแข่งขันสะสมอาวุธ รวมทั้งเพื่อลดอาวุธระหว่างกันอย่างแท้จริงด้วยการทำลายขีปนาวุธในยุโรป (euromissiles) รื้อถอนอาวุธนิวเคลียร์ทางยุทธศาสตร์เป็นบางส่วนและลดจำนวนอาวุธนิวเคลียร์ทางยุทธวิธีลง การสิ้นสุดของสงครามเย็นทำให้ค่าใช้จ่ายด้านอาวุธโดยทั่วไปชะลอตัว (ลดลง ๑๕% ในปี ๑๙๙๒ เมื่อเทียบกับปี ๑๙๙๑) และอาวุธนิวเคลียร์ลดความสำคัญลง เนื่องจากกลายเป็นประเด็นอ่อนไหวในสังคมจนทำให้ “นิวเคลียร์ทางทหาร” ถูกควบคุม

และลดความเร่งด่วน ขณะที่มหาอำนาจนิวเคลียร์ทั้งห้า (สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ฝรั่งเศส รัสเซีย และจีน) ยังคงรักษาลัทธินิวเคลียร์ขนาดใหญ่ของตนไว้ แต่ก็ถูกบีบให้ลดขนาด สหรัฐอเมริกาล้มเลิกโครงการระบบป้องกันขีปนาวุธทางยุทธศาสตร์ (SDI) (๑๓ พฤษภาคม ๑๙๙๓) โดยเปลี่ยนเป็นโครงการต่อต้านขีปนาวุธที่มีความทะเยอทะยานน้อยกว่าเนื่องจากภัยคุกคามเปลี่ยนไปและมีข้อจำกัดด้านงบประมาณ ประธานาธิบดีคลินตัน ประธานาธิบดีรัสเซีย นายบอริส เยลต์ซิน (Boris Yeltsin) และประธานาธิบดียูเครน นายคราฟช์ค (Kravchuk) ลงนามในข้อตกลงที่กรุงมอสโกรื้อถอนอาวุธนิวเคลียร์ในยูเครนเมื่อวันที่ ๑๔ มกราคม ๑๙๙๔ ต่อมาในการพบปะระหว่างเยลต์ซินกับคลินตันที่กรุงวอชิงตันระหว่างวันที่ ๒๗ - ๒๘ กันยายน ๑๙๙๔ มีการตกลงให้เร่งการลดอาวุธนิวเคลียร์และพัฒนา “ความเป็นหุ้นส่วน” ใหม่ระหว่างกัน การประชุมที่จัดโดยองค์การสหประชาชาติ (เมษายน - พฤษภาคม ๑๙๙๕) สำเร็จเป็นการยืดระยะเวลาการบังคับใช้สนธิสัญญาไม่แพร่ขยายอาวุธนิวเคลียร์ (NPT) ออกไปอย่างไม่มีกำหนด เดิมทีสนธิสัญญา NPT ตกลงกันในปี ๑๙๖๘ มีผลบังคับใช้เริ่มตั้งแต่ปี ๑๙๗๐ เป็นเวลา ๒๕ ปี โดยประเทศที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์เกือบทั้งหมดเข้าร่วมในสนธิสัญญานี้ ส่วนฝรั่งเศสและจีนเข้าร่วมในปี ๑๙๙๑ นอกจากนั้นมหาอำนาจนิวเคลียร์ทั้งห้ายังประกาศว่าจะไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์กับประเทศที่ไม่มีนิวเคลียร์และเป็นคู่สัญญาในสนธิสัญญานี้ (๑๑ เมษายน ๑๙๙๕) ขณะที่จีนและฝรั่งเศสละเมิดการระงับการทดลองนิวเคลียร์ชั่วคราว โดยฝรั่งเศสกลับมาทดลองใหม่ในเดือนมิถุนายน ๑๙๙๕ (กันยายน ๑๙๙๕ - มกราคม ๑๙๙๖) หลังจากหยุดชะงักไปตั้งแต่ปี ๑๙๙๒ ทำให้ถูกต่อต้านอย่างรุนแรงในแปซิฟิกใต้และจากประเทศพันธมิตรยกเว้นอังกฤษ ในเดือนมีนาคม ๑๙๙๖ สหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศสเข้าร่วมในสนธิสัญญาโรตองกา (Rarotonga) (เริ่มบังคับใช้มาตั้งแต่ปี ๑๙๘๕) ซึ่งกำหนดให้แปซิฟิกใต้เป็นเขตปลอดนิวเคลียร์ ส่วนอาเซียน ๑๐ ประเทศ ลงนามในสนธิสัญญาที่ทำให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตปลอดนิวเคลียร์ที่กรุงเทพฯ (๑๕ ธันวาคม ๑๙๙๕) ด้วยเช่นกัน ส่วนในแอฟริกาก็มีการลงนามในสนธิสัญญาเพลินดาบา (Pelindaba)

ห้ามการมีนิวเคลียร์ในแอฟริกาเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๑๙๙๖ โดยฝรั่งเศสเข้าร่วมในสนธิสัญญาฉบับนี้ด้วย การคัดค้านสนธิสัญญาห้ามทดลองอาวุธนิวเคลียร์โดยสมบูรณ์ (Comprehensive Nuclear - Test - Ban Treaty : CTBT) ของอินเดียทำลายบรรยากาศการลงนามในสนธิสัญญาดังกล่าวเมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๑๙๙๖ ยิ่งกว่านั้นอินเดียยังทดลองระเบิดนิวเคลียร์หลายครั้งในเดือนพฤษภาคม ๑๙๙๘ ซึ่งปากีสถานก็ทดลองตอบโต้เป็นจำนวน ๖ ครั้ง การมีรัฐใหม่ที่มีอาวุธนิวเคลียร์ ๒ รัฐ ซึ่งไม่ลงนามในสนธิสัญญา NPT (ปี ๑๙๖๘) และสนธิสัญญา CTBT (ปี ๑๙๙๖) ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้ลายสมดุลทางยุทธศาสตร์ในเอเชียและกระทบการคงอยู่ของระบบการห้ามเผยแพร่อาวุธนิวเคลียร์ ขณะที่วุฒิสภาสหรัฐอเมริกาปฏิเสธไม่ให้สัตยาบันแก่สนธิสัญญา CTBT (ตุลาคม ๑๙๙๙) ด้วยซ้ำไป ดังนั้นการประกาศของมหาอำนาจทั้งห้าว่าจะทำลายคลังแสงนิวเคลียร์ของตนให้หมดสิ้น (พฤษภาคม ๒๐๐๐) จึงเป็นแค่พิธีการเท่านั้น นอกจากนี้ สภาดูมา (สภากลางของรัสเซีย) ยังเลื่อนการให้สัตยาบันแก่สนธิสัญญาลดอาวุธนิวเคลียร์สตาร์ท 2 (ลดจำนวนหัวรบนิวเคลียร์เหลือ ๓,๕๐๐ ลูก สำหรับสหรัฐอเมริกา และ ๓,๐๐๐ ลูก สำหรับรัสเซีย) ออกไป และปฏิเสธที่จะหยิบเรื่องนี้มาเจรจาระหว่างการประชุมสุดยอดรัสเซีย-สหรัฐอเมริกาที่กรุงมอสโก (๑ - ๓ กันยายน ๑๙๙๘) ซึ่งการประชุมสุดท้ายในเรื่องนี้มีขึ้นในเดือนมีนาคม ๑๙๙๗ ที่กรุงเฮลซิงกิ แต่ในที่สุดรัสเซียก็ให้สัตยาบันในเดือนเมษายน ๒๐๐๐

สหรัฐอเมริกาอ้างการถูกคุกคามจากอาวุธวิถีโค้งทุกรูปแบบที่มาจากประเทศที่มีอาวุธอานุภาพทำลายล้างสูงด้วยการพัฒนาระบบป้องกันขีปนาวุธแห่งชาติ (National Missile Defense : NMD) ซึ่งจะเข้าประจำการในปี ๒๐๐๕ โครงการนี้ บิล คลินตัน นำเสนอบอริส เยลต์ซิน ที่กรุงมอสโก (๓ - ๔ มิถุนายน ๒๐๐๐) ซึ่งเยลต์ซินมองว่าเป็นการทำลายโครงสร้างทางยุทธศาสตร์ที่มีพื้นฐานมาจากสนธิสัญญาต่อต้านขีปนาวุธ (ABM) ของปี ๑๙๗๒ ดังนั้นจึงเป็นการทบทวนหลักการจำกัดอาวุธ (arms control) นั่นเอง ขณะที่ยุโรปก็คัดบอกรับในความแตกต่างของระดับความปลอดภัยระหว่างยุโรปกับสหรัฐอเมริกา ประธานาธิบดี

จอร์จ ดับเบิลยู บุช เห็นว่าหลักนิยมการป้องปรามด้วยนิวเคลียร์ไม่ตอบสนองความเป็นจริงของโลกในศตวรรษที่ ๒๑ จึงสนับสนุนโครงการโล่ต่อต้านขีปนาวุธ (พฤษภาคม ๒๐๐๑) (เป็นประเด็นการสนทนาหลักกับวลาดิมีร์ ปูติน (Vladimir Poutine) ที่กรุงลูปยานา (สโลวีเนีย) เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๐๐๑) และบุชยังประกาศให้แทนที่สนธิสัญญา ABM ของปี ๑๙๗๒ ที่ทำกับสหภาพโซเวียตด้วยสนธิสัญญาฉบับใหม่

เนื่องจากประสบปัญหาภายใน รัสเซียจึงเลิกยุ่งเกี่ยวกับความขัดแย้งและถอยออกมาอยู่กับตัวเอง นโยบายต่างประเทศของรัสเซียหลังยุคกอร์บาชอฟเป็นคนละขั้วกับนโยบายของเบรซเนฟ เห็นได้จากการที่รัสเซียยอมประนีประนอมและรื้อฟื้นความสัมพันธ์กับตะวันตก ยอมรับการรวมเยอรมนีและการคงเยอรมนีไว้ในองค์การนาโต้ ละทิ้งรัฐกั้นชนในยุโรปโดยไม่มีการต่อสู้ใด ๆ ไม่ขัดขวางปฏิบัติการของสหรัฐอเมริกาในอิรักแม้อิรักจะเป็นลูกค้าชั้นดีของสหภาพโซเวียตก็ตาม นอกจากนี้ รัสเซียยังเห็นดีเห็นงามกับสหประชาชาติและไม่ใช้สิทธิยับยั้งของตนสรุป รัสเซียเป็น “อภิมหาอำนาจที่กลายเป็นยาจก” เพราะรัสเซียร้องขอตะวันตกให้ช่วยประคับประคองการปฏิรูปของตน ในการประชุมสุดยอด G7 (กรกฎาคม ๑๙๙๑) มีการรับรองการเปลี่ยนผ่านระบบเศรษฐกิจของสหภาพโซเวียตไปสู่เศรษฐกิจแบบตลาดโดยมิได้รับปากให้ความช่วยเหลือในทันที จนถึงการประชุมกลุ่ม G7 ในเดือนเมษายน ๑๙๙๒ และเมษายน ๑๙๙๓ จึงมีการตัดสินใจมอบโครงการความช่วยเหลือ (ให้เปล่า ให้ยืม อำนวยความสะดวกในการกู้) ให้แก่กลุ่มประเทศเครือรัฐเอกราช (CIS) และยังผ่อนผันหนี้ต่างประเทศของอดีตสหภาพโซเวียตอีกด้วย (กรกฎาคม ๑๙๙๒) แต่การเปลี่ยนไปสู่เศรษฐกิจแบบตลาดสร้างสถานะเงินเฟ้อที่สูงลิ่วและเป็นการกระทำที่เสี่ยง เพราะการใช้คืนหนี้ของรัสเซียขึ้นอยู่กับ การตกลงให้กู้ใหม่ เศรษฐกิจของรัสเซียจึงขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจของไอเอ็มเอฟและธนาคารโลก ซึ่งตกลงให้รัสเซียกู้ (กุมภาพันธ์ ๑๙๙๖) พร้อมกับให้ผ่อนผันการชำระหนี้ของธนาคารต่างๆ ซึ่งรวมกลุ่มกันในชื่อลอนดอนคลับ (London Club) (ตุลาคม ๑๙๙๓) และอนุมัติความช่วยเหลือใหม่ (กรกฎาคม

๑๙๙๘) แลกกับการลดการขาดดุลงบประมาณของรัสเซียลงกึ่งหนึ่ง ทว่ารัสเซียต้องเผชิญกับอัตราเงินเฟ้อที่สูงมาก มีเศรษฐกิจที่ตกต่ำในปี ๑๙๙๗ - ๑๙๙๘ จนกระทั่งล้มละลายอย่างแท้จริง (ฤดูร้อนปี ๑๙๙๘) ในการประชุม G7 ที่แฮลิแฟกซ์ (Halifax) (มิถุนายน ๑๙๙๕) และที่ลียง (มิถุนายน ๑๙๙๖) มีการรับรัสเซียให้เข้าร่วมในการสนทนาทางการเมือง ในการประชุม G7 ที่เดนเวอร์ (มิถุนายน ๑๙๙๗) รัสเซียเข้าร่วมสนทนาในทุกประเด็น แต่ประเทศอุตสาหกรรมทั้งเจ็ดยังคงตกลงกันไม่ได้ที่จะให้รัสเซียเข้าร่วมอย่างถาวร เนื่องจากญี่ปุ่นต่อต้านจากกรณีพิพาทเหนือเกาะคูริล แต่ในการประชุม G7 ครั้งที่ ๒๓ ที่เบอร์มิงแฮม (๑๖ - ๑๗ พฤษภาคม ๑๙๙๘) รัสเซียก็เข้าเป็นสมาชิกอย่างสมบูรณ์ และยังได้รับการสนับสนุนทางเศรษฐกิจต่อไปแม้จะมีความระแวงสงสัยเรื่องการคอร์รัปชันภายใน (กันยายน ๑๙๙๙) ก็ตาม

วิกฤตการเงินไม่ได้เป็นเพียงปัญหาเดียวที่รัสเซียกำลังเผชิญอยู่ในเดือนธันวาคม ๑๙๙๔ กองทัพรัสเซียเข้าแทรกแซงในเชเชเนีย (Chechnya) ซึ่งเป็นสาธารณรัฐอิสลามในสหพันธรัฐรัสเซียเนื่องจากเชเชเนียตกอยู่ในสภาวะสงครามกลางเมือง รัสเซียทำสงครามในเชเชเนียอย่างดุเดือดเพื่อขัดขวางกระแสการแยกตัวเป็นเอกราชที่กำลังเกิดขึ้น สงครามมีแนวโน้มยืดเยื้อแต่ก็สงบลงได้จากการสงบศึกและข้อตกลงสันติภาพซึ่งมีการละเมิดไม่นานหลังจากนั้น (ปี ๑๙๙๖ และ ๑๙๙๗) แม้เยลต์ซินจะเป็นที่ชื่นชอบของตะวันตก แต่การดำรงตำแหน่งอีกวาระของเขา (กรกฎาคม ๑๙๙๖) ก็ไม่ช่วยให้ความวุ่นวายทางการเมืองยุติลงเพื่อตอบโต้การรุกรานขององค์การนาโต้ รัสเซียจึงพยายามกระชับความร่วมมือกับประเทศในเครือรัฐเอกราช (CIS) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะเชิงพิธีการและไร้ประสิทธิภาพ การรวมกลุ่มระดับภูมิภาคต่างๆ จึงเกิดขึ้น เช่น สหภาพการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างรัสเซียกับเบลารุส และสหภาพศุลกากรระหว่างรัสเซีย เบลารุส คาซัคสถาน และคีร์กีซสถาน เป็นต้น

ขณะเดียวกันก็เกิดแนวโน้มที่ไปในทิศทางตรงกันข้ามกับการรวมกลุ่มประเทศเหล่านี้ ยกตัวอย่างเช่น ในอาเซอร์ไบจาน มีการประกาศเอกราช (ปี ๑๙๙๒) ของสาธารณรัฐนาโกรโน - คาราบัค (Nagorno - Karabakh) ซึ่งมีชาวอาร์เมเนียนอาศัยอยู่เป็นส่วนใหญ่ เป็นต้น ดังนั้นในช่วงการเปลี่ยนผ่านไปสู่ประชาธิปไตยของรัสเซียนี้ ยังคงมีความลังเลในการกำหนดอนาคตและมีวิวัฒนาการที่ยังคงเป็นปริศนาอยู่ ในเดือนธันวาคม ๑๙๙๙ บอริส เยลต์ซิน ลาออกและแต่งตั้งวลาดิมีร์ ปูติน ให้เป็นผู้สืบทอดตำแหน่ง ซึ่งต่อมาได้รับเลือกให้เป็นประธานาธิบดีแห่งสหพันธรัฐรัสเซียเมื่อวันที่ ๒๖ มีนาคม ๒๐๐๐ ในช่วงที่ปูตินดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เขาได้คะแนนนิยมจากการแสดงความเด็ดขาดในการจัดการกับกบฏเชเชน (Chechen) ด้วยการเริ่มทำสงครามเป็นครั้งที่ ๒ ในปี ๑๙๙๙

หลังจากอำนาจของรัสเซียถดถอยลงจนรัสเซียเป็นแค่พระรองต่อจากสหรัฐอเมริกา แล้วจะถือว่า pax americana (สันติภาพภายใต้อำนาจของสหรัฐอเมริกา) ถูกสถาปนาขึ้นมาแล้วใช่หรือไม่ คำตอบแตกต่างกันไปตามเวลาและสถานที่ การแสดงกำลังทหารอย่างน่าเกรงขามในสงครามอ่าวช่วยเสริมบทบาท “ตำรวจโลก” ให้แก่สหรัฐอเมริกา แต่กลับกลายเป็นว่าเยอรมนี ญี่ปุ่น และซาอุดีอาระเบีย ต้องช่วยออกค่าใช้จ่ายในปฏิบัติการครั้งนี้ ความพ่ายแพ้ของจอร์จ บุช ในการเลือกตั้งชิงตำแหน่งประธานาธิบดีในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๙๒ แสดงให้เห็นว่าชาวอเมริกันต้องการจัดการปัญหาภายในก่อนเป็นอันดับแรก นอกจากนี้ สกุลเงินยูโรในปี ๑๙๙๙ ทำลายการครองอำนาจนำของสกุลเงินดอลลาร์และสร้างปัญหาให้กับโครงสร้างของระบบการเงินระหว่างประเทศ

อันที่จริงสหรัฐอเมริกालังเลระหว่าง “การเก็บเนื้อเก็บตัว” กับ “การแทรกแซงในนามของกฎหมาย” อีกทั้งลำบากใจกับการหายไปของสหภาพโซเวียต ซึ่งเป็นศัตรูหุ่นส่วนพ้อ ๆ กับการได้สถานะมหาอำนาจหนึ่งเดียว นอกจากนี้ยังลังเลระหว่างการกระตือรือร้นทางเศรษฐกิจกับความระมัดระวังทางทหารในช่วงแรก

ในการบริหารงานของประธานาธิบดีคลินตัน (เข้ารับตำแหน่งในปี ๑๙๙๒ และได้
รับเลือกซ้ำในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๙๖) สหรัฐอเมริกาส่งความเข้มงวดในนโยบาย
ต่างประเทศอย่างชัดเจน แต่ต่อมาตัดสินใจจัดการปัญหาศัตรูโกสลาเวียด้วย
ตนเอง เข้าแทรกแซงทางทหารในบอสเนีย ปรับปรุงองค์การนาโต้ และเข้าไป
เกี่ยวข้องในกระบวนการสันติภาพของตะวันออกใกล้มากขึ้นเรื่อย ๆ สรุปร
สหรัฐอเมริกาก็กลับมาแสดงความเป็นผู้นำโลก แต่ก็ทำให้พันธมิตรของตนอึดอัด
ด้วยเช่นกัน บางครั้งความลังเลของสหรัฐอเมริกาก็เป็นผลมาจากการเมืองภายใน
ประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของรัฐบาลซึ่งในยามสงบจะมีอำนาจมากกว่า
ยามสงคราม อย่างไรก็ตาม แนวโน้มการเป็น “เอกภาคนิยม (unilateralism)”
ของสหรัฐอเมริกาก็ถูกจำกัดจากความล้มเหลวทางการทูต เช่น การเจรจาระหว่าง
อิสราเอลกับปาเลสไตน์เข้าสู่ทางตันแม้ว่าประธานาธิบดีคลินตันจะออกแรงช่วย
แล้วก็ตาม [ข้อตกลงไวท์แพลน - เทชัน (Wye Plantation) ในเดือนพฤศจิกายน
๑๙๙๘ สนธิพจนันท์ฉนวนกาซา และการหารื้อที่แคมป์เดวิดครั้งที่ ๒] และจาก
การออกมาคุกคามบ่อยครั้งของรัฐตอร์รันหรือ “อันธพาล” (rogue States) อย่าง
เช่นอิรัก เป็นต้น ซึ่งทำให้เกิดกระแสต่อต้านสหรัฐอเมริกาและเกิดความรุนแรง
(การลอบวางระเบิดสถานทูตสหรัฐอเมริกาในแทนซาเนียและเคนยาในเดือน
สิงหาคม ๑๙๙๘) ในพื้นที่ของชาวอาหรับ - มุสลิม

ส่วนรัสเซียรับไม่ค่อยได้กับการครองอำนาจนำของสหรัฐอเมริกา แม้ว่า
บอริส เยลต์ซิน จะเห็นว่ามีความจำเป็นที่ต้องรักษาดูแลหน้าของระบบสองขั้ว
อำนาจเอาไว้ด้วยการออกมาคัดค้านสหรัฐอเมริกาในบางโอกาสก็ตามที เพื่ออำนวยความสะดวก
ให้การขยายองค์การนาโต้ไปยังประเทศที่เคยเป็นสมาชิกใน
กติกาสัญญาวอร์ซอหรือเคยเป็นส่วนหนึ่งของสหภาพโซเวียต จึงมีการจัดตั้ง
โครงสร้างระดับสูงขึ้นมา (ตามความริเริ่มของสหรัฐอเมริกา) เมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม
๑๙๙๑ มีชื่อว่าสมาคมความร่วมมือแอตแลนติกเหนือ (North Atlantic Cooperation
Council หรือ NACC) ในการประชุมสุดยอดองค์การนาโต้ที่กรุงบรัสเซลส์
ในเดือนมกราคม ๑๙๙๔ มีการอนุมัติโครงการหุ้นส่วนเพื่อสันติภาพ (Partnership

for Peace หรือ PFP) มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางทหารกับประเทศที่เคยเป็นศัตรู และมีการลงนามในข้อตกลงทางการเมืองโดยสมาชิกองค์การนาโต้ ทั้ง ๑๖ ชาติ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๑๙๙๔ ซึ่งข้อเสนอที่ให้อัตตาแลนติกคอมมิวนิสต์เข้าร่วมใน PFP นั้น ถือเป็นขั้นตอนแรกของการรับประเทศเหล่านี้เข้าเป็นสมาชิกขององค์การนาโต้ แต่ทำให้รัสเซียหวาดระแวงและต่อต้าน โดยในการพบปะระหว่างเยลต์ซินกับคลินตันที่กรุงมอสโกเมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๑๙๙๕ เยลต์ซินปฏิเสธการขยายองค์การนาโต้ไปยังประเทศในยุโรปกลาง รวมถึงปฏิเสธที่จะยุติความร่วมมือด้านนิวเคลียร์กับอิหร่าน ในการประชุมสุดยอดระหว่างรัสเซียกับสหรัฐอเมริกาที่กรุงเฮลซิงกิ (๒๐ - ๒๑ มีนาคม ๑๙๙๗) เยลต์ซินยังยืนยันไม่เห็นด้วยกับการขยายองค์การนาโต้เช่นเดิม แต่ในการหารือระหว่างรัฐมนตรีต่างประเทศรัสเซีย นายเยฟเกนี ปรีมาคอฟ (Yevgeny Primakov) กับเลขาธิการใหญ่องค์การนาโต้ นายฮาเวียร์ โซลานา (Javier Solana) (พฤษภาคม ๑๙๙๗) รัสเซียก็ยอมตกลงโดยแลกกับการจัดตั้งคณะกรรมการธิการขึ้นมา ๒ ชุด ชุดแรกคือ สภาร่วมถาวรนาโต้-รัสเซีย (NATO - Russia Permanent Joint Council) (ข้อตกลงก่อตั้งลงนามที่กรุงปารีสเมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๑๙๙๗) เพื่อดึงรัสเซียเข้าร่วมในการตัดสินใจด้านความมั่นคงในยุโรปอย่างเป็นทางการ และชุดที่สองคือ สภาหุ้นส่วนยุโรป - แอตแลนติก (Euro-Atlantic Partnership Council หรือ EAPC) เพื่อใช้เป็นที่ประชุมสำหรับปรึกษาหารือและประสานความร่วมมือเกี่ยวกับการลดอาวุธและความมั่นคงและตั้งขึ้นมาเพื่อแทนที่ NACC ส่วนในการประชุมสุดยอดที่กรุงแมดริดในเดือนกรกฎาคม ๑๙๙๗ องค์การนาโต้เชิญโปแลนด์ ฮังการี และสาธารณรัฐเช็กให้เข้าร่วมเป็นสมาชิก ขณะที่โรมาเนียและสโลวีเนียจะถูกพิจารณาในลำดับถัดไป

ในการประชุมคณะมนตรีแอตแลนติก (Atlantic Council) ที่กรุงเบอร์ลิน (๓ - ๔ มิถุนายน ๑๙๙๖) มีการอนุมัติให้ปรับปรุงการทำงานขององค์การนาโต้ให้สอดคล้องกับภารกิจใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นหลังสงครามเย็นยุติและให้คำนึงถึงความต้องการแสดงบทบาทอย่างอิสระของยุโรปภายใต้แนวคิด “เอกลักษณ์ด้านความ

มั่นคงของยุโรป” ยุโรปสามารถที่จะปฏิบัติการกิจทางทหารได้โดยผ่านกองกำลังเฉพาะกิจร่วม/ผสม (Combined Joint Task Force หรือ CJTF) ที่ไม่มีสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมแต่ยังคงใช้ทรัพยากรขององค์การนาโต้ สหรัฐอเมริกาต้องการกำหนดแนวทางโอนการบังคับบัญชาระดับภูมิภาคให้แก่ยุโรป ขณะที่ฝรั่งเศสหลังจากกลับเข้าร่วมในคณะกรรมการทหาร (ธันวาคม ๑๙๙๕) และคณะกรรมการรัฐมนตรีกลาโหมนาโต้ (มิถุนายน ๑๙๙๖) เห็นว่าสหรัฐอเมริกาและประเทศสมาชิกยุโรปอื่นๆ ไม่สนใจในข้อเสนอของตน นอกจากนี้ อังกฤษยังปฏิเสธการรวมสหภาพยุโรปเข้ากับสหภาพยุโรปตะวันตก (Western European Union) (ที่อัมสเตอร์ดัม ปี ๑๙๙๗) อีกด้วย ในการประชุมสุดยอดองค์การนาโต้ในเดือนกรกฎาคม ๑๙๙๗ ฝรั่งเศสเห็นว่าเงื่อนไขการกลับเข้าร่วมในโครงสร้างบูรณาการทางทหารของตนยังไม่ได้รับการตอบสนอง แม้ว่าจะมีหลายเหตุการณ์ที่ทำให้รู้สึกว่แนวคิดความมั่นคงของยุโรปมีความก้าวหน้า [สหรัฐอเมริกาต้องการให้ยุโรป “ช่วยแบ่งเบาภาระ” มีการประชุมระหว่างฝรั่งเศสกับอังกฤษที่แซ็ง - มาโล (Saint - Malo) ในเดือนธันวาคม ๑๙๙๘ และมีการแต่งตั้งนายฮาเวียร์ โซลานา ให้รับผิดชอบนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงร่วม (Common Foreign and Security Policy หรือ CFSP)] แต่ก็ยังมีความเห็นที่แตกแยกกันอยู่เกี่ยวกับการทับซ้อนกันระหว่างความมั่นคงของยุโรปที่จะเกิดขึ้นในอนาคตกับองค์การนาโต้ซึ่งมีสหรัฐอเมริกาครอบงำ สหรัฐอเมริกาก็อดอัดที่ยุโรปมีความกระตือรือร้นมากเกินไปในเรื่องนี้ ส่วนสเปนก็เลือกเข้าร่วมในโครงสร้างบูรณาการทางทหารขององค์การนาโต้ (ธันวาคม ๑๙๙๗) และโดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในยุโรปตะวันออกซึ่งไม่ลังเลที่จะเข้าร่วมในองค์การนาโต้เพราะเห็นว่าเป็นองค์กรเดียวที่จะรับประกันความปลอดภัยของตน เห็นได้จากการที่ชาวฮังการี ๘๕% ลงประชามติเห็นชอบกับการเข้าร่วมในองค์การนาโต้ (๑๖ พฤศจิกายน ๑๙๙๗) ส่วนในประเด็นการขยายองค์การนาโต้นั้น มีการปรับปรุงระบบการบังคับบัญชาระดับภูมิภาคใหม่ซึ่งได้รับความเห็นชอบในเดือนธันวาคม ๑๙๙๗ และองค์การนาโต้นี้มีสมาชิกจาก ๑๖ ประเทศ เป็น ๑๙ ประเทศ ในปี ๑๙๙๙ จากการที่โปแลนด์ ฮังการีและสาธารณ

รัฐซึ่งเข้าร่วมในการฉลองครบรอบ ๕๐ ปีขององค์การนาโต้ (เมษายน ๑๙๙๙) เกิดการแตกแยกในหมู่สมาชิกเกี่ยวกับการกำหนดแนวคิดทางยุทธศาสตร์ใหม่ทั้งในรูปแบบของภารกิจและการขยายพื้นที่ปฏิบัติการนอกอาณาเขตตามสนธิสัญญา รวมถึงความจำเป็นที่ต้องได้รับมติดังกล่าวเป็นทางการจากองค์การสหประชาชาติก่อนการปฏิบัติการทางทหาร สงครามโคโซโวแสดงให้เห็นถึงบทบาทที่ขาดไม่ได้ขององค์การนาโต้ในด้านความมั่นคงของยุโรป แม้ว่ารัสเซียจะสนับสนุนชาวเซิร์บ แต่เดิมพันยังไม่สูงพอสำหรับรัสเซียที่จะสละความพยายามสร้างความร่วมมือระหว่างตะวันออกกับตะวันตก

เลขาธิการใหญ่ขององค์การนาโต้

ลอร์ด อิสเมย์ (Lord Ismay) อังกฤษ	ปี ๑๙๕๒ - ๑๙๕๗
ปอล - อองรี สปาก (Paul-Henri Spaak) เบลเยียม	ปี ๑๙๕๗ - ๑๙๖๑
เดิร์ก สติกเกอร์ (Dirk Stikker) ฮอลแลนด์	ปี ๑๙๖๑ - ๑๙๖๔
มานิโล โบรซิโอ (Manilo Brosio) อิตาลี	ปี ๑๙๖๔ - ๑๙๗๑
โจเซฟ ลุนส์ (Joseph Luns) เบลเยียม	ปี ๑๙๗๑ - ๑๙๘๔
ลอร์ด คาร์ริงตัน (Lord Carrington) อังกฤษ	ปี ๑๙๘๔ - ๑๙๘๘
แมนเฟรด วอร์เนอร์ (Manfred Wörner) เยอรมนี	ปี ๑๙๘๘ - ๑๙๙๔
วิลลี คาลส์ (Willy Cals) เบลเยียม	ปี ๑๙๙๔ - ๑๙๙๕
ฮาเวียร์ โซลานา (Javier Solana) สเปน	ปี ๑๙๙๕ - ๑๙๙๙
จอร์จ โรเบิร์ตสัน (Georges Robertson) อังกฤษ	ปี ๑๙๙๙ - ๒๐๐๓
จาป เดอ ฮูป เชฟเฟอร์ (Jaap de Hoop Scheffer) เบลเยียม	ปี ๒๐๐๔ - ๒๐๐๙
แอนเดอร์ส ฟอกท์ ราสมุสเซน (Anders Fogh Rasmussen) เดนมาร์ก	ตั้งแต่ปี ๒๐๐๙

การครองอำนาจนำของสหรัฐอเมริกาแสดงให้เห็นในทุก ๆ ด้าน และสหรัฐอเมริกาใช้เครื่องมือทุกอย่างที่มีเพื่อนำนโยบายของตนมาบังคับใช้ ในองค์การสหประชาชาติ สหรัฐอเมริกาใช้สิทธิยับยั้งของตนเพื่อมิให้มีการต่อวาระการดำรงตำแหน่งของนายบูโทรส บูโทรส - กาลี แล้วเสนอให้นายโคฟี อันนัน

ชาวอานา ขึ้นเป็นเลขาธิการใหญ่แทน (ธันวาคม ๑๙๙๖) แต่สหรัฐอเมริกากลับไม่สนใจการหักหัวของโคฟี อันนัน เกี่ยวกับวิกฤตอิรักและพยายามดำเนินการด้วยตนเองแทนความร่วมมือแบบพหุภาคี ในด้านเศรษฐกิจ สหรัฐอเมริกามีความยากลำบากมากกว่าในการทำให้นโยบายต่าง ๆ ของตนเป็นที่ยอมรับเนื่องจากขัดผลประโยชน์กับยุโรป เช่น มีการออกกฎหมายเฮล์มส์ - เบอร์ตัน (Helms - Burton, มีนาคม ๑๙๙๖) เพื่อลงโทษบริษัทต่างชาติที่ค้าขายกับคิวบา และกฎหมายอามาโต-เคนเนดี (Amato-Kennedy, สิงหาคม ๑๙๙๖) เพื่อลงโทษบริษัทต่างชาติที่ลงทุนด้านน้ำมันและก๊าซมากกว่า ๔๐ ล้านบาทต่อปี ในอิหร่านและลิเบีย เป็นต้น ทำให้สหภาพยุโรปสับสนในท่าทียืนฟ้องต่อองค์การการค้าโลกซึ่งตัดสินให้สหรัฐอเมริการะงับใช้กฎหมายทั้งสองฉบับนี้ (พฤษภาคม ๑๙๙๘) แต่สหรัฐอเมริกาปฏิเสธที่จะทำตาม ขณะที่องค์การการค้าโลกเข้ามาเป็นกรรมการตัดสินข้อพิพาทระหว่างสหภาพยุโรปกับสหรัฐอเมริกาบ่อยครั้งมากขึ้นเรื่อยๆ (กรกฎาคม ๑๙๙๙) (เช่น สหภาพยุโรปคว่ำบาตรการนำเข้าเนื้อวัวที่ใช้ฮอร์โมนจากอเมริกาเหนือ และพฤติกรรมทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมต่างๆ ของสหรัฐอเมริกา เป็นต้น)

การเจรจาเกี่ยวกับโครงการข้อตกลงพหุภาคีว่าด้วยการลงทุน (Multilateral Agreement on Investment - MAI) ซึ่งอ้างว่าเป็นการส่งเสริมการลงทุนนั้น ถูกระงับในเดือนเมษายน ๑๙๙๘ เนื่องจากความจริงแล้วเป็นการทบทวนข้อตกลงการบูรณาการทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค ส่วนโครงการตลาดการค้าภาคพื้นแอตแลนติกใหม่ (New Transatlantic Marketplace - NTM) ระหว่างสหภาพยุโรปกับสหรัฐอเมริกาก็ล้มเลิกไปเนื่องจากยุโรปไม่เห็นด้วยกับการตั้งเขตการค้าเสรีที่ครอบคลุมทุกด้าน จึงลดความเข้มข้นลงด้วยการจัดตั้งหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแอตแลนติก (Transatlantic Economic Partnership) (พฤษภาคม ๑๙๙๘) ขึ้นมาแทน ส่วนในกรอบของ OECD สหรัฐอเมริกายื่นคำขาดที่จะคว่ำบาตรสินค้ายุโรป (พฤศจิกายน ๑๙๙๘) หากสหภาพยุโรปไม่ยกเลิกโควตานำเข้ากล้วยหอม

จากกลุ่มประเทศ ACP ซึ่งผูกมัดกับสหภาพยุโรปด้วยอนุสัญญาโลเม เพื่อให้บริษัทข้ามชาติอเมริกันเข้าถึงตลาดยุโรปได้อย่างเสรี

ยุโรปแห่งสหภาพการเงินกับคาบสมุทรบอลข่านที่ถูกเป็นไฟ

นับตั้งแต่ “โลกพลิกผันไป” ยุโรปก็ “กลับเข้าสู่ประวัติศาสตร์และภูมิศาสตร์ของตน” แต่ยุโรปยังอยู่ห่างไกลจากความเป็นปึกแผ่น ในการประชุมสุดยอดของ CSCE ที่กรุงบูดาเปสต์ (๕ - ๖ ธันวาคม ๑๙๙๔) สมาชิกทั้ง ๕๒ ประเทศ ยกระดับการประชุมนี้ให้เป็นองค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป (Organization for Security and Co-operation in Europe : OSCE) แต่เกิดความคิดเห็นที่ขัดแย้งกันเกี่ยวกับแนวทางการจัดการกับความมั่นคงในยุโรป ต่อมาในการประชุมสุดยอดที่กรุงอิสตันบูล (๑๘ - ๑๙ พฤศจิกายน ๑๙๙๔) ประมุขและหัวหน้ารัฐบาลจาก ๕๔ ประเทศ ลงนามร่วมกันในสนธิสัญญาฉบับใหม่ว่าด้วยการลดกำลังรบตามแบบและกฎบัตรว่าด้วยความมั่นคงในยุโรป

ส่วนในสหภาพยุโรปนั้น มีการขยายสมาชิกเป็นครั้งที่ ๔ (๑ มกราคม ๑๙๙๕) จาก ๑๒ ประเทศ เป็น ๑๕ ประเทศ โดยสมาชิกใหม่สามประเทศ ได้แก่ ออสเตรีย ฟินแลนด์ และสวีเดน ยกเว้นนอร์เวย์ (ปฏิเสธเข้าร่วมเป็นครั้งที่สองในปี ๑๙๙๔ ภายหลังลงประชามติไม่เห็นชอบ) ในเดือนมกราคม ๑๙๙๕ นายฌาคส์ ซองเตอร์ (Jacques Santer) ชาวลักเซมเบิร์ก ขึ้นดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการธิการสหภาพยุโรปต่อจากนายฌาคส์ เดอลอร์ (Jacques Delors) ส่วนอนุสัญญาเชงเกน (Schengen) ว่าด้วยการเดินทางอย่างเสรีของบุคคลภายในยุโรป ๗ ประเทศนั้น หลังจากถูกเลื่อนออกไปหลายครั้ง ในที่สุดก็เริ่มมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๒๖ มีนาคม ๑๙๙๕ เป็นต้นไป การบูรณาการยุโรปช่วยสร้างเขตเศรษฐกิจที่แข็งแกร่งแต่ยังคงแสวงหาความเป็นเอกภาพทางการเมืองอยู่ซึ่งหมายถึงต้องมีการบูรณาการเชิงลึก นอกจากนี้ ความล้มเหลวของสหภาพยุโรปในบอสเนียแสดงให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีนโยบายด้านการต่างประเทศและ

ความมั่นคงร่วมกัน ซึ่งถือเป็นหนึ่งในเป้าหมายของการประชุมระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental Conference) ที่ยาวนานระหว่างเดือนมีนาคม ๑๙๔๖ - มิถุนายน ๑๙๔๗ การประชุมครั้งนี้ไม่บรรลุเป้าหมายที่ให้มีการปฏิรูปสถาบันต่าง ๆ ในสหภาพยุโรปก่อนการขยายสหภาพยุโรปไปยังยุโรปตะวันออก มีเพียงการเห็นชอบในข้อตกลงที่มีขอบเขตจำกัด (ลดขนาดคณะกรรมการวิชาการและขยายขอบเขตการลงมติด้วยการใช้เสียงข้างมาก) วันที่ ๒ ตุลาคม ๑๙๔๗ รัฐมนตรีต่างประเทศของสมาชิกสหภาพยุโรป ๑๕ ประเทศ ลงนามในสนธิสัญญาที่กรุงอัมสเตอร์ดัมเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมสนธิสัญญามาสทริคท์ (ปี ๑๙๔๑) ให้สมบูรณ์มากขึ้นและกำหนดให้มีโฆษณาการต่างประเทศร่วมประจำสหภาพยุโรป ในการประชุมสุดยอดที่โคโลญ (๓ - ๔ พฤษภาคม ๑๙๔๙) ที่ประชุมต้องการให้ “เอกลักษณ์ด้านความมั่นคงและการป้องกันยุโรป (European Security and Defence Identity)” คืบหน้ามากขึ้น จึงแต่งตั้งนายฮาเยร์ โซลานาให้เป็นโฆษกด้านนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงร่วม (CFSP) ส่วนสหภาพยุโรปตะวันตก (Western European Union) ก็ถ่ายโอนอำนาจด้านความมั่นคงให้แก่สหภาพยุโรป ในการประชุมสุดยอดที่กรุงเฮลซิงกิ (๑๐ - ๑๑ ธันวาคม ๑๙๔๙) มีการกำหนดให้จัดตั้งกองกำลังเคลื่อนที่เร็วยุโรปให้แล้วเสร็จภายในปี ๒๐๐๓ และในการประชุมสุดยอดที่นีส (๗ - ๘ ธันวาคม ๒๐๐๐) มีการวางโครงสร้างการบังคับบัญชาที่ถาวรขึ้นมา การดำเนินการทั้งหมดนี้เป็นการวางนโยบายด้านความมั่นคงเพื่อให้ยุโรปจัดการกับความมั่นคงของตนโดยไม่ต้องพึ่งพาวงศ์การนาไต้หวันเอง

สภาพการเงินมีความสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างตลาดไร้พรมแดนขนาดใหญ่ แต่ระบบการเงินยุโรปต้องพบกับบททดสอบบ่อยครั้ง เช่น การถอนตัวของสกุลเงินลีราและปอนด์สเตอร์ลิง การกลับมาควบคุมการแลกเปลี่ยนเงินตราอีกครั้งของสเปน โปรตุเกส และไอร์แลนด์ การขยายเขตแดนการผันผวนของสกุลเงินต่าง ๆ เป็น ๑๕% เมื่อเทียบกับอัตรากลางของเงินสกุลนั้น ๆ และการย้ายสถานประกอบการของภาคธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นต้น ในการประชุมสุดยอดที่แมดริด (๑๕ - ๑๖ ธันวาคม ๑๙๙๕) มีการเสนอให้กระตุ้นกลไกการทำงาน

ของสหภาพการเงินด้วยการรับรองปฏิทินการเปลี่ยนผ่านไปสู่สกุลเงินกลางที่มีชื่อว่า “ยูโร” และกำหนดเกณฑ์ทางเศรษฐกิจ (convergence criteria) ที่ต้องทำให้สำเร็จก่อนถึงวันที่ ๑ มกราคม ๑๙๙๙ ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สร้างปัญหาให้กับประเทศสมาชิกเพราะต้องเข้าร่วมในอนุสัญญาว่าด้วยเสถียรภาพทางการเงินคลัง (กันยายน ๑๙๙๖) และต้องถ่ายโอนอธิปไตยทางการเงินไปให้ยุโรป เพื่อสร้างเสถียรภาพให้กับยูโรโซนโดยรวม จึงมีการกำหนดหลักเกณฑ์การมีวินัยทางการเงินคลังและบทลงโทษในกรณีที่งบประมาณขาดดุลมากกว่า ๓% เงินยูโรเริ่มนำมาใช้เพื่อสร้างความคุ้นเคยเมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๑๙๙๘ และเริ่มใช้จริงเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๑๙๙๙ ตามกำหนดการที่วางไว้ โดยมีสมาชิกสหภาพยุโรป ๑๑ ประเทศ เข้าร่วม (ยกเว้นอังกฤษ สวีเดน และเดนมาร์กที่รอการตัดสินใจ) เนื่องจากบรรลุลักษณะทางเศรษฐกิจ (มีกรีซประเทศเดียวที่ไม่ผ่านเกณฑ์) การรวมระบบเงินยูโรในครั้งนี้มีเป้าหมายเพื่อให้ยุโรปมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เพื่อให้ธนาคารกลางยุโรปกำกับดูแลเสถียรภาพทางการเงิน และเพื่อแข่งขันกับดอลลาร์ แต่ยูโรกลับไม่สามารถทำให้ตนเป็นสกุลเงินสำหรับการทำธุรกรรมทางการค้าได้สำเร็จ กลับกลายเป็นว่าแทนที่จะถ่วงดุลกับดอลลาร์ ยูโรกลับช่วยให้เศรษฐกิจของยุโรปมีลักษณะเป็นแบบอเมริกันมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกในสหภาพยุโรปกลับไม่สามารถประสานนโยบายแก้ปัญหการว่างงานซึ่งมีคนตกงานอยู่ถึง ๑๘ ล้านคนได้ (ประชุมสุดยอดว่าด้วยการจ้างงานที่ลักเซมเบิร์กในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๙๗)

ขนาดของคณะกรรมการยุโรปในอนาคตและเลื่อนพิจารณาการยกเลิกสิทธิยับยั้งภายในคณะมนตรียุโรปออกไปก่อน แต่ประเด็นความเท่าเทียมของจำนวนเสียงในสภารัฐมนตรีของประเทศที่มีขนาดใหญ่ยังคงไว้ ยกเว้นเยอรมนีที่มีผู้แทนในรัฐสภายุโรปมากขึ้น เนื่องจากฝรั่งเศส อังกฤษ และอิตาลีมีผู้แทนเพียง ๗ คน ในขณะที่เยอรมนีมี ๙ คน ส่วนประเด็นที่เห็นพ้องกันคือให้ขยายสมาชิกจาก ๑๕ ประเทศ เป็น ๒๘ ประเทศ (๑๒ ประเทศที่กล่าวมาข้างต้นกับตุรกีซึ่งได้สถานะ “ประเทศผู้สมัคร” ในการประชุมสุดยอดครั้งถัดมาที่กรุงเฮลซิงกิ) แต่จะเพิ่มสมาชิกโดยปราศจากการปฏิรูปสถาบันต่าง ๆ ในสหภาพยุโรปได้หรือไม่ และสหภาพยุโรปเสี่ยงที่จะเป็นเขตการค้าเสรีธรรมดา ๆ หรือไม่ อีกประเด็นหนึ่งที่มีการถกเถียงกันในปี ๒๐๐๐ คืองบประมาณส่วนกลาง เนื่องจากประเทศที่จ่ายมากที่สุด (เยอรมนีและเนเธอร์แลนด์) อยากลดภาระของตนลง ขณะที่ในการประชุมสุดยอดที่กรุงเวียนนา (๑๑ - ๑๒ ธันวาคม ๑๙๙๘) ประเด็นหลักที่สนทนากันคือการสนับสนุนงบประมาณของสหภาพยุโรป (ปฏิรูปนโยบายเกษตรร่วม กองทุนช่วยเหลือมณฑลที่ยากจนที่สุด)

นอกจากนี้ ยังเกิดวิกฤตภายในคณะกรรมการสหภาพยุโรปที่มีนายฌาคส์ ซองเตอร์ เป็นประธาน การลาออกทั้งคณะ (มีนาคม ๑๙๙๙) แสดงให้เห็นถึงอำนาจที่เพิ่มมากขึ้นของรัฐสภายุโรปซึ่งพรรคประชาชนยุโรป (European People's Party) ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งหลายครั้ง ส่วนแกนฝรั่งเศส-เยอรมนียังคงเข้มแข็งอยู่แม้ว่าจะไม่ลงรอยกันในเรื่องการแก้ปัญหาการว่างงานและนโยบายของรัฐบาลเยอรมนีชุดใหม่ [พรรค SPD ของนายแกร์ฮาร์ด ชเรเดอร์ (Gerhard Schröder) กับพรรคกรีน] หลังการเลือกตั้งในเดือนตุลาคม ๑๙๙๘ ซึ่งนายเฮลมุท โคห์ล พ่ายแพ้ ยุโรปจึงยังคงมีอัตลักษณ์ที่ขัดแย้งกันเองระหว่างความเป็นแอตแลนติก ความเป็นประชาคม ความเป็นยุโรป และความเป็นรัฐ - ชาติ หลายประเทศในยุโรปยังคงรักษาทบทางที่ไม่ได้สัดส่วนกับขนาดประเทศและขนาดประชากรของตนอย่างอังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งต่างมีความทะเยอทะยานที่ไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในยุโรป ทั้งคู่มีกองกำลังป้องกันปรามนิวเคลียร์ และมีอิทธิพล

ในโลก (ผ่านเครือข่ายกราฟและกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศส) รวมทั้งเป็นสมาชิก
ถาวรในคณะมนตรีความมั่นคงซึ่งเป็นเอกสิทธิ์ที่เยอรมนีเรียกร้องด้วยเช่นกัน

ประธานคณะกรรมการสหภาพยุโรป

ฌ็อง เรย์ (Jean Rey) เบลเยียม

กรกฎาคม ๑๙๖๗ - กรกฎาคม ๑๙๗๐

ฟรานเชสโก มาลฟาตตี (Francesco Malfatti) อิตาลี กรกฎาคม

๑๙๗๐ - มีนาคม ๑๙๗๒

ซิกโก แมนโชลท์ (Sicco Mansholt) เนเธอร์แลนด์

มีนาคม ๑๙๗๒ - ธันวาคม ๑๙๗๒

ฟร็องซัว ซาวิเอ ออร์โตลี (François-Xavier Ortoli) ฝรั่งเศส

ธันวาคม ๑๙๗๒ - มกราคม ๑๙๗๗

รอย เจงกินส์ (Roy Jenkins) อังกฤษ

มกราคม ๑๙๗๗ - มกราคม ๑๙๘๑

แกสตัน ธอร์น (Gaston Thorn) ลักเซมเบิร์ก

มกราคม ๑๙๘๑ - มกราคม ๑๙๘๕

ฌัก เดอลอร์ (Jacques Delors) ฝรั่งเศส

มกราคม ๑๙๘๕ - มกราคม ๑๙๙๕

ฌัก ซ็องแตร์ (Jacques Santer) ลักเซมเบิร์ก

มกราคม ๑๙๙๕ - มีนาคม ๑๙๙๙

โรมาโน โปรดี (Romano Prodi) อิตาลี

มีนาคม ๑๙๙๙ - ธันวาคม ๒๐๐๔

มานูเอล บาร์โรรโซ (Manuel Barroso) โปรตุเกส

ตั้งแต่เดือนธันวาคม ๒๐๐๔

เยอรมนีหลังรวมประเทศกลายเป็นมหาอำนาจหลักในยุโรปซึ่งได้สถานะนี้มาด้วยสันติวิธี แม้ว่าอิทธิพลทางการทูตของเยอรมนีจะไม่เท่าน้ำหนักทางเศรษฐกิจก็ตาม ความขัดแย้งระดับภูมิภาคที่เพิ่มจำนวนมากขึ้นทำให้กองทัพเยอรมัน (Bundeswehr) สามารถเข้าร่วมในการรักษาสันติภาพนอกเขตนาโต้ ในกรอบขององค์การสหประชาชาติได้ (ศาลรัฐธรรมนูญเยอรมนีซึ่งตั้งอยู่ที่คาร์ลสรูเอ (Karlsruhe) เห็นชอบเมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๑๙๙๔) เยอรมนีจึงสามารถแสดงอำนาจทั้งในสหภาพยุโรปและนอกยุโรป เช่น การส่งทหารเยอรมัน ๔,๐๐๐ คน เข้าร่วมในกองกำลัง IFOR ซึ่งเป็นการแทรกแซงทางทหารนอกอาณาเขตของนาโต้ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ หลังสงครามเย็นความเป็นมหาอำนาจของเยอรมนีจึงเพิ่มมากขึ้นในยุโรปที่ขยายพรมแดนออกไป

การล่มสลายของยูโกสลาเวีย ในปี ๑๙๙๑ ทำให้เกิดความขัดแย้งเป็นลูกโซ่ในคาบสมุทรบอลข่านจนทำให้ภูมิภาคนี้ลุกเป็นไฟเนื่องจากไม่มีฝ่ายใดปฏิบัติตามข้อตกลงหยุดยิง ประชาคมยุโรป (ซึ่งสมาชิกตกลงกันไม่ได้ในเรื่องส่งกองกำลังของยุโรปเข้าไปรักษาสันติภาพ) ต้องร้องขอคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (พฤศจิกายน ๑๙๙๑) ให้เข้ามาจัดการปัญหา พร้อมทั้งรับรองเอกราชของสโลวีเนียและโครเอเชีย (๑๕ มกราคม ๑๙๙๒) กับบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา (Bosnia and Herzegovina) (๖ เมษายน ๑๙๙๒) ขณะที่ดินแดนส่วนที่เหลือของอดีตสหพันธ์สาธารณรัฐสังคมนิยมยูโกสลาเวีย (Socialist Federal Republic of Yugoslavia) รวมกันจัดตั้งเป็นสหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวีย (Federal Republic of Yugoslavia) (๒๗ เมษายน ๑๙๙๒) ประกอบด้วยเซอร์เบียและมอนเตเนโกร โดยเซอร์เบียต้องการผนวกดินแดนที่มีชาวเซิร์บอาศัยอยู่ในโครเอเชียกับบอสเนียและเฮอร์เซโกวีนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่รอบกรุงซาราเยโว (Sarajevo) เข้ากับสาธารณรัฐใหม่ของตน ซาราเยโวจึงถูกกองทัพเซอร์เบียล้อมและยิงถล่ม กลายเป็นสงครามกลางเมืองและมีประชาชนหลายหมื่นคนอพยพหนีภัยสงครามเนื่องจากมี “การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์” กองกำลัง

UNPROFOR (United Nations Protection Force หรือกองกำลังป้องกันสหประชาชาติ) จำนวน ๑๕,๐๐๐ คน ถูกส่งเข้าไปเมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๑๙๙๒ เพื่อป้องกันการรุกรานเขตแดนระหว่างกันและเปิดทางเข้าสู่ตัวเมืองซาราเยโว ต่อมากองกำลัง UNPROFOR ชุดที่สอง (๖,๐๐๐ คน) ถูกส่งเข้าไปในเดือนตุลาคม ๑๙๙๒ แต่มีความยากลำบากในการรักษาความสงบและระวังป้องกันขบวนการลี้ภัย ความช่วยเหลือเพื่อนมนุษยธรรม องค์การสหประชาชาติและประชาคมยุโรป ร่วมกันหาทางออกให้กับปัญหาบอสเนียโดยเสนอแผนการสันติภาพแวนซ์ - โอเวน (Vance - Owen) แต่ถูกปฏิเสธ (ตุลาคม ๑๙๙๒) หลังจากนั้นมีการเสนอแผนการ โอเวน - สโตนเบิร์ก (Owen - Stoltenberg) ซึ่งจัดสรรดินแดนให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ โดยชาวเซิร์บในบอสเนียได้รับดินแดนส่วนใหญ่แต่ก็ถูกปฏิเสธอีกครั้ง รวมถึงแผนการของ “กลุ่มประเทศประสานงาน (Contact Group)” (สหรัฐอเมริกา รัสเซีย เยอรมนี ฝรั่งเศส อังกฤษ และอิตาลี) ก็ถูกปฏิเสธด้วยเช่นกัน (กรกฎาคม ๑๙๙๔) การชู้ตด้วยการโจมตีทางอากาศขององค์การนาโต้ ไม่ได้ผลและสงครามก็ดำเนินต่อไปแม้ว่าจะมีกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติอยู่ในพื้นที่ ๔๔,๐๐๐ คน ก็ตาม ซึ่งการต่อวาระของภารกิจนี้ก็ดำเนินไปท่ามกลางความสับสน (มีนาคม ๑๙๙๕)

ภายใต้แรงผลักดันของประธานาธิบดีฌัก ชีรัก (Jacques Chirac) องค์การสหประชาชาติโหวตรับมติว่าด้วยการจัดตั้งหน่วย RRF (Rapid Reaction Force หรือกองกำลังเคลื่อนที่เร็ว) เมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๑๙๙๕ เพื่อปฏิบัติการทางทหารสนับสนุนกองกำลังรักษาสันติภาพของสหประชาชาติในบอสเนีย การใช้ความเด็ดขาดทางทหารช่วยให้มีการบรรลุข้อตกลงหยุดยิงทั่วไปในบอสเนีย และเฮิร์เซโกวีนาในเดือนตุลาคม ๑๙๙๕ และมีการเจรจาสันติภาพที่เดย์ตัน (Dayton สหรัฐอเมริกา) ในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๙๕ ซึ่งสำเร็จเป็นข้อตกลงโดยถูกแก้ไขเพิ่มเติมที่กรุงปารีสเมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม ตามข้อตกลงนี้บอสเนียยังคงเป็นรัฐที่ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเส้นเขตแดนแต่ภายในถูกแบ่งเป็นสองหน่วยการเมือง

รัฐต่าง ๆ ที่แยกตัวออกจากอดีตยูโกสลาเวีย

คาบสมุทรบอลข่านยังคงไร้เสถียรภาพและอยู่ภายใต้การเฝ้าระวังของกลุ่มประเทศประสานงาน การส่งกองกำลัง SFOR (Stabilization Force หรือ กองกำลังรักษาเสถียรภาพซึ่งเข้ามาแทนที่กองกำลัง IFOR) ภายใต้การบังคับบัญชาของสหรัฐอเมริกาเข้าไปปฏิบัติการกิจในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๙๖ และต่อวาระในเดือนกรกฎาคม ๑๙๙๘ ช่วยนำสันติภาพกลับคืนสู่บอสเนีย กลไกรัฐเริ่มกลับมาเป็นปกติ (มีการจัดการเลือกตั้ง) พร้อมกับการดำเนินคดีอาชญากรรมสงคราม แต่สงครามกลางเมืองกลับปะทุขึ้นมาในจังหวัดอื่นๆ ของอดีตยูโกสลาเวีย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโคโซโว (Kosovo) ซึ่งเป็นสถานที่ทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญของชาวเซิร์บ [วันที่ ๒๘ มิถุนายน ๑๙๘๙ ชาวเซิร์บนับล้านคนเฉลิมฉลองครบรอบหกร้อยปีของการบรรจบระหว่างชาวเติร์กกับชาวเซิร์บที่เมืองโคโซโว โปเลีย (Kosovo Polje)] โคโซโวมີประชากร ๙๐% เป็นชาวแอลเบเนียนมุสลิมซึ่งต้องการมีเอกราชหรือไม่ก็ผนวกเข้ากับแอลเบเนีย การกระทบกระทั่งในโคโซโวทวีความรุนแรงในปี ๑๙๙๘ ระหว่างชาวแอลเบเนียนที่ต้องการแบ่งแยกดินแดนกับกองทัพเซอร์เบีย ซึ่งฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ จึงเกิดคำถามขึ้นมามีว่า จะยอมให้โคโซโวมิเอกราชโดยไม่ทำลายเสถียรภาพที่อ่อนไหวในคาบสมุทรบอลข่านได้หรือไม่ ประชาคมโลกเรียกร้องให้เซอร์เบียหาทางออกด้วยสันติวิธี แต่เซอร์เบียตอบได้ว่าเป็นปัญหาภายในประเทศ หลังการไกล่เกลี่ยล้มเหลว สหภาพยุโรปจึงออกมาตราการลงโทษ และองค์การนาโตโจมตีเซอร์เบีย (มิถุนายน ๑๙๙๘) เพื่อให้การหยุดยั้งมีผลบังคับใช้ OSCE จึงส่งคณะผู้ตรวจสอบเข้าไปในโคโซโว แต่องค์การนาโตต้องรีบส่งกองกำลังเข้าไปในมาซิโดเนียเพื่อรับคณะผู้ตรวจสอบเหล่านั้นออกมา หลังการเจรจาที่รอมบูเยห์ และที่กรุงปารีส (กุมภาพันธ์ - มีนาคม ๑๙๙๙) ล้มเหลว องค์การนาโตจึงเปิดปฏิบัติการโจมตีเซอร์เบียทางอากาศ (๒๔ มีนาคม - ๑๐ มิถุนายน ๑๙๙๙) เพื่อให้มีลอสเชวิช (Milosevic) ยอมจำนน เป็นเหตุให้ชาวโคโซโวอพยพหนีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ของชาวเซิร์บมากขึ้น แต่ในที่สุดมีลอสเชวิชก็ยอมรับเงื่อนไขขององค์การนาโต (๒๘ พฤษภาคม ๑๙๙๙) ได้แก่ การถอนกำลังเซิร์บออกจากโคโซโว การส่งกองกำลัง KFOR (Kosovo Force หรือกองกำลังรักษาเสถียรภาพในโคโซโว)

ประมาณ ๕๐,๐๐๐ คน จาก ๓๐ ประเทศ เข้าไปตรวจสอบการถอนทหารของ เซอร์เบีย การให้ผู้อพยพกลับมาตุภูมิ และการมอบสถานะเขตปกครองพิเศษแก่ โคโซโวภายใต้การจัดการของหน่วยงานสหประชาชาติ UNMIK (United Nations Interim Administration Mission in Kosovo หรือองค์กรบริหารชั่วคราวของ สหประชาชาติในโคโซโว) มีลอเชวิชพ่ายแพ้การเลือกตั้งในเซอร์เบีย (๒๔ กันยายน ๒๐๐๐) และถูกขับออกจากอำนาจเมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๐๐๐ หลังจากนั้น ประชาคมโลกก็รับสหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวียกลับเข้าสู่สังคมระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากมีการส่งตัวมีลอเชวิชไปขึ้นศาลอาญาระหว่างประเทศ ที่กรุงเฮก (มิถุนายน ๒๐๐๑) สงครามระหว่างนาโต้กับเซอร์เบียและการหลังไหล ของผู้อพยพชาวแอลเบเนียนจากโคโซโวเข้าไปในมาซิโดเนีย ทำให้เสถียรภาพของ มาซิโดเนียสั่นคลอน องค์การนาโต้จึงเปิดปฏิบัติการ Task Force Harvest ใน เดือนสิงหาคม ๒๐๐๑ เพื่อปลดอาวุธกองกำลังปลดปล่อยโคโซโว UCK (Kosovo Liberation Army) ในมาซิโดเนีย จึงเหลือเพียงสาธารณรัฐมอนเตเนโกรที่รวมกับ เซอร์เบียภายใต้ชื่อสหพันธ์สาธารณรัฐยูโกสลาเวีย

ไอร์แลนด์ ภายหลังจากการประท้วงและความรุนแรงในช่วงฤดูร้อนปี ๑๙๙๖ มีการลงนามในข้อตกลงสันติภาพว่าด้วยแคว้นอัลสเตอร์ (Ulster) ระหว่างกลุ่ม ที่นับถือนิกายโปรเตสแตนต์กับกลุ่มที่นับถือนิกายคาทอลิกในไอร์แลนด์เหนือที่ กรุงเบลฟัสต์ในเดือนเมษายน ๑๙๙๘ และข้อตกลงดังกล่าวได้รับการรับรองอย่าง เป็นทางการจากการลงประชามติในเดือนพฤษภาคม ๑๙๙๘ ตามข้อตกลงนี้ แคว้นอัลสเตอร์ยังรักษาความผูกพันกับอังกฤษอยู่แต่ก็สามารถมีสัมพันธไมตรีกับ สาธารณรัฐไอร์แลนด์ได้ พร้อมทั้งจัดตั้งรัฐบาลปกครองตนเองร่วม (พฤศจิกายน - ธันวาคม ๑๙๙๙) ขึ้นมา

การคงอยู่ของความขัดแย้งเหนืล - ไต้ : โลกแห่งความรุนแรง

ความกลมเกลียวในโลกที่สามไม่หลงเหลืออีกต่อไปและความสัมพันธ์กับ ประเทศพัฒนาแล้วเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ขณะที่ประเทศพัฒนาแล้วก็ประสบ

ปัญหาเศรษฐกิจอยู่บ่อยครั้ง โลกภายนอกยุโรปกำลังเผชิญกับภัยคุกคาม
สามประการด้วยกัน ได้แก่ การสะสมอาวุธเกินความจำเป็น การเป็นหนี้ และ
ความท้าทายด้านประชากร อันเป็นเครื่องแสดงถึงการคงอยู่หรือรุนแรงขึ้นของ
ความขัดแย้งเหนือ - ใต้ ตั้งแต่ภูมิภาคเอเชียของอดีตสหภาพโซเวียตไปจนถึง
แอฟริกา กลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงกำลังบ่มเพาะแม้แต่ละแวกจะมีสถานการณ์ทาง
เศรษฐกิจที่แตกต่างกันก็ตาม สหรัฐอเมริกาขึ้นมาเป็นผู้นำสงครามครูเสดที่พุ่งเป้า
ไปยังหลายประเทศในตะวันออกใกล้จนทำให้เกิดถึงสงครามระหว่างอารยธรรม

ขณะที่โลกเห็นอวดการสะสมอาวุธ โลกที่สามกลับมีท่าทีตรงกันข้าม
โดยเริ่มการสะสมอาวุธอย่างจริงจัง รัฐต่าง ๆ ที่เคยอยู่ภายใต้อดีตสหภาพโซเวียต
ต่างขาดแคลนเงินตรา จึงนำเอาอาวุธจากอุตสาหกรรมป้องกันประเทศของตน
มาหันราคาขาย ทำให้เกิดความเสี่ยงของการแพร่ขยายอาวุธในแคว้น ประเทศ
ที่มีขีดความสามารถในการสร้างอาวุธนิวเคลียร์มีจำนวนเพิ่มขึ้น ได้แก่ อิสราเอล
อินเดีย (ปี ๑๙๗๔) แอฟริกาใต้ (ปี ๑๙๗๙) และปากีสถาน (ปี ๑๙๙๘) และ
ยังมีประเทศที่ใกล้จะมีขีดความสามารถนี้ ได้แก่ อิรัก อิหร่าน และเกาหลีเหนือ
บางประเทศพยายามแสหาอาวุธเคมีเพื่อนำมาทดแทนความเสียเปรียบของตน
อาวุธและเทคโนโลยีสมัยใหม่จึงมีแนวโน้มที่จะสั่นคลอนเสถียรภาพของภูมิภาค
และความมั่นคงระหว่างประเทศ แม้จะมีข้อตกลง MTCR (Missile Technology
Control Regime หรือระบบควบคุมการส่งออกวัสดุอุปกรณ์ที่อาจนำไปผลิต
ขีปนาวุธนำวิถี) ในปี ๑๙๘๗ แต่ตะวันออกใกล้กลับกลายเป็นภูมิภาคที่มีความ
หนาแน่นของขีปนาวุธวิถีโค้งมากที่สุด ซึ่งแสดงให้เห็นแล้วในช่วงสงครามอ่าว
ประธานาธิบดีบุชจึงใช้โอกาสนี้เสนอแผนกำจัดอาวุธทำลายล้างสูงในตะวันออกใกล้
แนวคิดนี้ได้รับการตอบสนองจากประเทศสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคง
ทั้งห้าชาติ ซึ่งเป็นครั้งแรกที่เห็นพ้องกันเกี่ยวกับการค้าอาวุธ (๘ - ๙ กรกฎาคม
๑๙๙๑) และพยายามร่างแนวปฏิบัติที่ดีทางการค้าขึ้นมา มีการลงนามในข้อตกลง
ห้ามการผลิต ใช้ และจัดเก็บอาวุธเคมีที่กรุงปารีส (๑๕ มกราคม ๑๙๙๓)

โดย ๑๓๐ ประเทศ ซึ่งต้องทำลายคลังอาวุธเคมีของตนภายในสิบปี และยอมรับการตรวจสอบทั้งตัวอาวุธและสถานที่เก็บจากหน่วยงานหนึ่งที่ตั้งขึ้นมา

ต้นปี ๑๙๙๕ หนี้ของโลกที่สาม สูงถึง ๒,๐๐๐ พันล้านดอลลาร์ ขณะที่เงินช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอยู่ในระดับต่ำที่สุดนับตั้งแต่ปี ๑๙๗๐ เป็นต้นมา ตั้งแต่ต้นทศวรรษ ๑๙๘๐ ประมาณห้าสิบประเทศกำลังเป็นหนี้ท่วมและยัดเยียด เช่น หลายประเทศในลาตินอเมริกา ประเทศในแอฟริกายกเว้นลิเบียและแอลจีเรีย ฟิลิปปินส์ เวียดนาม และประเทศในยุโรปตะวันออก เป็นต้น สถานการณ์เลวร้ายนี้บีบให้รัฐบาลหลายประเทศนำมาตราการพิเศษมาใช้ เช่น เม็กซิโกและเวเนซุเอลาได้รับการยืดระยะเวลาชำระหนี้ ไ오วรี โคสต์แจ้งเจ้าหน้าที่ในปี ๑๙๘๗ ว่าตนไม่สามารถชำระหนี้ได้เนื่องจากราคาโกโก้และกาแฟตกต่ำ เป็นต้น การประท้วงและหยุดงานแพร่กระจายไปทั่ว ส่วน IMF ก็ถูกผู้นำของประเทศเหล่านี้รังเกียจ การผ่อนปรนหนี้กลายเป็นหัวข้อหลักของการประชุม UNCTAD (United Nations Conference on Trade and Development หรือการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา) (ปี ๑๙๘๗) และการประชุมระดับโลกด้านการพัฒนาสังคมที่กรุงโคเปนเฮเกน (ปี ๑๙๙๕) แม้บางประเทศในลาตินอเมริกาจะมีพัฒนาการที่ดีขึ้น และประเทศตะวันตกพยายามยกเลิกหนี้บางส่วน ของแอฟริกา ๓๕ ประเทศ (พฤษภาคมและกรกฎาคม ๑๙๘๙) หรือลดหนี้ สาธารณะของโปแลนด์และอียิปต์ (มกราคม ๑๙๙๑) แต่ความรุนแรงของปัญหา ยังคงอยู่ การลดค่าเงินฟรังก์แอฟริกากลาง (CFA) ลง ๕๐% (๑๒ มกราคม ๑๙๙๔) ช็อกประเทศต่าง ๆ ในโซนสกุลเงินฟรังก์ วิกฤตเงินเปโซเม็กซิโกบีบให้สหรัฐอเมริกา และ IMF เข้าแทรกแซง (มกราคม ๑๙๙๕) ส่วนประเทศ “เกิดใหม่” สมาชิกของกลุ่ม G15 (ประเทศกำลังพัฒนา) เรียกร้องประเทศพัฒนาแล้วให้เปิดตลาดของตน กลุ่ม G7 มีมติระหว่างการประชุมที่ลียง (มิถุนายน ๑๙๙๖) ผ่อนปรนหนี้ของประเทศที่ยากจนที่สุด และเนื่องในโอกาสปี ๒๐๐๐ ประเทศที่ร่ำรวยที่สุดประกาศลดหนี้ของประเทศที่ยากจนที่สุด

ประการสุดท้าย ความท้าทายด้านประชากร จากการมีแนวโน้มสองลักษณะ ลักษณะแรกคือประชากรเพิ่มมากกว่าทรัพยากรโลกที่มีอยู่ กับลักษณะที่สองคือประเทศร่ำรวยมีอัตราการเพิ่มประชากรต่ำขณะที่ประเทศยากจนประสบปัญหาประชากรเพิ่มอย่างรวดเร็ว ประชากรโลกในปี ๑๙๙๙ มีจำนวนถึงหกพันล้านคน (สามพันล้านคนในปี ๑๙๖๐) แต่ประชากรในประเทศพัฒนาแล้วกลับมีสัดส่วนเพียงหนึ่งในสี่ของประชากรโลกและถือครองสามในสี่ของความร่ำรวยในโลกโดยเฉลี่ย การประชุมที่กรุงโคโร (กันยายน ๑๙๙๔) เน้นย้ำถึงความจำเป็นในการชะลอการเพิ่มจำนวนประชากร ภายในเวลาสามสิบปี ช่องว่างระหว่างประเทศร่ำรวยกับประเทศยากจนเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่า ความแตกต่างระหว่างโลกเหนือกับโลกใต้จึงยากที่จะแก้ไขโดยอาศัยความช่วยเหลือที่ไม่เพียงพอ การเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วและการอพยพย้ายถิ่นเป็นปัญหาระหว่างประเทศที่แท้จริง ความช่วยเหลือจึงจำเป็นแต่ปัญหามีความละเอียดอ่อน ทำให้ยากที่จะแก้ไขเนื่องจากประเทศในโลกที่สามมีจำนวนมากและมีระดับการพัฒนาที่แตกต่างกัน บางประเทศได้ประโยชน์จากการบูรณาการตนเองเข้ากับเศรษฐกิจโลก แต่บางประเทศกลับตกเป็นเหยื่อ เช่น ราคาน้ำมันที่ตกลงมาถึง ๔๐% ในปี ๑๙๙๘ กระทบเศรษฐกิจประเทศผู้ส่งออกน้ำมัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจอิงอยู่กับสินค้าน้ำมันและมีจำนวนประชากรมาก เช่น แอลจีเรีย อินโดนีเซีย และไนจีเรีย เป็นต้น

ช่วงทศวรรษ ๑๙๙๐ มีหลายปัจจัยที่คุกคามเสถียรภาพของเอเชีย แอฟริกาเผชิญความวุ่นวายที่ร้ายแรง ส่วนตะวันออกไกลประสบปัญหาการเพิ่มประชากรอย่างรวดเร็วและรายได้จากการค้าน้ำมันลดลง และกระบวนการสันติภาพอิสราเอล - ปาเลสไตน์เข้าสู่ทางตัน

เอเชีย ช่วงต้นทศวรรษ ๑๙๙๐ ดูเหมือนว่าการพิพาทเรื่องดินแดนจะถูกลิ้มเนื่องจากมีเสถียรภาพทางการเมือง การค้าภายในภูมิภาคเติบโต และมีความรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ แต่ปลายทศวรรษเดียวกันนี้ เอเชียน่าจะกลายเป็นภูมิภาค

ที่อันตรายมากที่สุด เพราะความขัดแย้งยังคงอยู่ แม้จะไม่มีกรณีพิพาททาง
อุดมการณ์อีกต่อไป จีนและอินเดียซึ่งไม่มีความสัมพันธ์ทางการทูตมาตั้งแต่
ปี ๑๙๖๒ เริ่มต้นการเจรจา (กันยายน ๑๙๙๓) โดยไม่นำความขัดแย้งเรื่องดินแดน
มากล่าวถึง ในเดือนเมษายน ๑๙๙๖ ปักกิ่งและมอสโกเริ่มรื้อฟื้นความสัมพันธ์
แต่วิกฤตเศรษฐกิจที่รุนแรงมากก็เขย่าเอเชียในปี ๑๙๙๗ และ ๑๙๙๘ ลูกหลาน
จากไทยไปทั่วภูมิภาคและสร้างความยากจนแก่ประชาชนอย่างมากโดยอินโดนีเซีย
เป็นประเทศที่ได้รับผลกระทบมากที่สุด ส่วนญี่ปุ่นแม้อัตราการว่างงาน (ธันวาคม
๑๙๙๘) จะค่อนข้างต่ำ (๔.๔%) แต่เศรษฐกิจที่ถดถอยทำลายรากฐานของระบบ
การทำงานของตน จากวิกฤตนี้ ความทะเยอทะยานด้านชาตินิยมกลับมาอีกครั้ง
บทบาทที่ลดลงของสหรัฐอเมริกาและการล่มสลายของสหภาพโซเวียตเปิดทางให้
อินเดียและปากีสถานเผชิญหน้ากันโดยตรงซึ่งต่างก็มีอาวุธนิวเคลียร์ในครอบครอง
นอกจากจีน ญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศอาเซียนแล้ว อินโดนีเซีย อิหร่าน และตุรกี
ต่างก็เสนอตัวเป็นมหาอำนาจระดับภูมิภาค ญี่ปุ่นไม่ต้องการแสดงบทบาทด้าน
ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศอย่างเดียวยังอีกต่อไป แต่เรียกร้องแสดง
บทบาททางการเมืองอีกด้วย โดยต้องการเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรี
ความมั่นคงขององค์การสหประชาชาติ และไม่จำกัดตนเองอยู่แต่เฉพาะในเอเชีย
เท่านั้น ญี่ปุ่นใช้การเรียกร้องคืนดินแดนตอนใต้ของเกาะคูริลเป็นเงื่อนไขในการฟื้นฟู
สัมพันธ์ไมตรีกับรัสเซีย (เลื่อนการเยือนญี่ปุ่นของนายบอริส เยลต์ซิน ในเดือน
กันยายน ๑๙๙๒)

จีนเริ่มแสดงตนเป็นมหาอำนาจทางทหาร หลังจากได้ฮ่องกงกลับคืนมา
(ปี ๑๙๙๗) จีนก็เริ่มแสดงบทบาทในทะเลจีนและในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
ซึ่งเป็นภูมิภาคที่มีการแข่งขันสร้างพันธมิตร และมีการกระชับความสัมพันธ์ระหว่าง
ประเทศเล็ก ๆ เหล่านี้กับมหาอำนาจสหรัฐอเมริกา จีนแสดงความต้องการที่จะ
รวมได้หัวนสองครั้ง (ฤดูใบไม้ผลิปี ๑๙๙๖ และฤดูใบไม้ร่วงปี ๑๙๙๘) และไม่พอใจ
กับการกระทำใด ๆ ที่เป็นการเสริมศักยภาพการป้องกันเกาะไต้หวันที่อยู่ภายใต้
ระบบป้องกันสหรัฐอเมริกา - ญี่ปุ่น การสืบทอดอำนาจระหว่างเต็ง เสี่ยวผิง

(เสียชีวิตในเดือนกุมภาพันธ์ ๑๙๙๗) ผู้เปิดประตูเศรษฐกิจของจีน กับเจียง เจ๋อหมิน ผู้รับผิดชอบการสลายการชุมนุมที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน กลายเป็นต้นแบบของความสำเร็จ การเดินทางเยือนสหรัฐอเมริกาของเจียง เจ๋อหมิน (ตุลาคม ๑๙๙๗) และการเยือนจีนของบิล คลินตัน (มิถุนายน - กรกฎาคม ๑๙๙๘) ยืนยันการฟื้นความสัมพันธ์จีน-สหรัฐอเมริกาให้กลับมาเป็นปกติ และเป็นจุดเปลี่ยนของท่าทีตะวันตกที่มีต่อปัญหาสิทธิมนุษยชนในจีน ส่วนจีนพยายามที่จะขยายอิทธิพลของตนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้แข่งกับสหรัฐอเมริกาซึ่งยังคงกังวลต่อความร่วมมือด้านนิวเคลียร์ระหว่างจีนกับปากีสถาน ความขัดแย้งจีน - สหรัฐอเมริกากลับมารุนแรงอีกครั้งจากวิกฤตเครื่องบินไจรกรรม (เมษายน ๒๐๐๑) และการขายอาวุธให้ได้หัวน ภายหลังสหรัฐอเมริกาประกาศถอนทหารออกจากฟิลิปปินส์ กำลังทหารที่เหลืออยู่ในเกาหลีใต้และญี่ปุ่นจึงเอาไว้ปกป้องภูมิภาคจากความเสี่ยงใด ๆ ที่จะเกิดจากการฟื้นคืนชีพของจักรวรรดิญี่ปุ่นและภัยคุกคามจากจีน

เอเชียหลายประเทศระส่ำระสาย กัมพูชายังไม่ฟื้นจากช่วงเวลาของการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (ปี ๑๙๗๕ - ๑๙๗๙) และการต่อต้านจากเขมรแดง และยังไม่พบกับเสถียรภาพทางการเมืองแม้จะมีการเลือกตั้งในเดือนกรกฎาคม ๑๙๙๘ และแม้พอล พต จะเสียชีวิตแล้วก็ตาม ในอัฟกานิสถาน ระบอบคอมมิวนิสต์ถูกโค่น (เมษายน ๑๙๙๒) เนื่องจากฝ่ายต่อต้านไม่ยอมรับการหยุดยิงและจับมือกับกองกำลังติดอาวุธมุสลิม แต่การต่อสู้กันเองระหว่างฝ่ายต่าง ๆ นำไปสู่การยึดกรุงคาบูล (กันยายน ๑๙๙๖) โดยกลุ่ม “ตาลีบัน (Taliban)” ซึ่งเคร่งศาสนาและส่วนใหญ่เป็นชาวพชฺตูน (Pashtun) แต่กลุ่มตาลีบันก็มีอาจควบคุมอัฟกานิสถานได้ทั้งหมดและสงครามยังคงดำเนินต่อไปภายใต้การบังคับบัญชาของมาสซูด (Massoud) ผู้เป็นสัญลักษณ์ของการต่อต้านและถูกลอบสังหารเมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๐๐๑ อินโดนีเซียได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจอย่างหนัก ประธานาธิบดีซูฮาร์โต (Suharto) ซึ่งอยู่ในอำนาจมาตั้งแต่ปี ๑๙๖๗ และได้รับการเลือกตั้งซ้ำในเดือนมีนาคม ๑๙๙๘ ถูกบีบให้ลงจากตำแหน่งหลังเกิดเหตุจลาจล

ในเดือนพฤษภาคม เป็นผลให้เอกภาพและบูรณภาพของอินโดนีเซียถูกคุกคาม และเป็นสาเหตุของวิกฤตในติมอร์ตะวันออก เพื่อยุติความโหดร้ายจากการกระทำของกองกำลังติดอาวุธฝักใฝ่อินโดนีเซียซึ่งต่อต้านการเรียกร้องเอกราช องค์การสหประชาชาติจึงส่งกองกำลังรักษาสันติภาพเข้าแทรกแซงในเดือนกันยายน ๑๙๙๙ และติมอร์ตะวันออกได้รับเอกราชในเดือนพฤษภาคม ๒๐๐๒ ขณะที่ในเกาหลีเหนือ หลังความตึงเครียดนานหลายเดือนซึ่งสหรัฐอเมริกาห่วงเกรงความทะเยอทะยาน ด้านนิวเคลียร์ เกาหลีเหนือก็ยอมรับโครงการนิวเคลียร์ของตนชั่วคราว (สิงหาคม - ตุลาคม ๑๙๙๔) และมีการเปิดการเจรจาด้วยสันติภาพในคาบสมุทรเกาหลี ภายใต้การสนับสนุนของปักกิ่งและวอชิงตัน (ธันวาคม ๑๙๙๗) การพบปะระหว่าง ประธานาธิบดีเกาหลีเหนือกับประธานาธิบดีเกาหลีใต้ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๐๐๐ ถือเป็นการเปิด “ช่วงเวลาแห่งการประนีประนอมและความร่วมมือ” และดูเหมือนว่ากระบวนการรวมประเทศจะเริ่มต้นขึ้น ความขัดแย้งระหว่างอินเดียกับ ปากีสถานเกี่ยวกับแคชเมียร์ ยังคงเป็นประเด็นอยู่เสมอ แม้อินเดียจะมอบ สถานะปกครองตนเองในฤดูใบไม้ร่วงปี ๑๙๙๖ แล้วก็ตาม แต่สงครามกองโจรแบ่ง แยกดินแดนยังคงดำเนินต่อไป กองทัพของทั้งสองประเทศเผชิญหน้ากันตลอดแนว พรมแดนร่วม (สิงหาคม ๑๙๙๗ และพฤษภาคม - มิถุนายน ๑๙๙๙) ความตึงเครียด ในภูมิภาคมีสูงมากและเลวร้ายลงไปอีกจากการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ของ สองพี่น้องที่เป็นศัตรูกันนี้ (พฤษภาคม ๑๙๙๘)

สถานการณ์ของแอฟริกามีความแตกต่างระหว่างประเทศที่มีพัฒนาการ ด้านประชาธิปไตยกับประเทศที่ประชาธิปไตยยังอยู่ในขั้นย่ำแย่ (รัฐประหาร โดยกองทัพในไนจีเรีย กินี และคองโก) การปล้นสะดมและสังหารหมู่ในภาวะ สงครามกลางเมืองเกิดขึ้นในไลบีเรีย (ปี ๑๙๙๖) ไนเจอร์ (กรกฎาคม ๑๙๙๖) แอฟริกากลาง (ปี ๑๙๙๖ และ ๑๙๙๗) คองโก-บราซซาวิล (มิถุนายน ๑๙๙๗) เซียร์ราลีโอน (ปี ๑๙๙๗ - ๑๙๙๘) และไอวอรี โคสต์ (ปี ๑๙๙๙ - ๒๐๐๐) เกือบ ทุกกรณีมีกองกำลังรักษาสันติภาพซึ่งประกอบกำลังจากกองทัพประเทศแอฟริกา

ต่าง ๆ พยายามเข้าไปสถาปนาความสงบเรียบร้อยภายใต้การสนับสนุนขององค์การสหประชาชาติ ความพยายามเสนอตัวเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคของแอฟริกาได้ตั้งแต่สิ้นสุดยุคการถือผิว (apartheid) ประสบความล้มเหลว (เลโซโทและคองโก ปี ๑๙๙๘)

เกือบทุกหนทุกแห่ง แนวร่วมแบ่งแยกดินแดนติดอาวุธบ่อนทำลายอำนาจรัฐ และหลักการเขตแดนที่ละเมิดมิได้ถูกทำลาย เอธิโอเปียต้องระส่ำระสายจากสงครามกองโจรของชาวเอริเทรียและชาวทีเกร (Tigre) หลังจากที่เอริเทรียสู้รบกับเอธิโอเปียมานานสามสิบปี ในที่สุดก็ได้รับเอกราช (๒๔ พฤษภาคม ๑๙๙๓) แต่ยังคงขัดแย้งกับเอธิโอเปียเรื่องเขตแดน แต่ทั้งสองประเทศก็ลงนามในข้อตกลงสันติภาพ (มิถุนายน ๒๐๐๐) ในโซมาเลีย หลังจากนายพลชีอาด บาร์รี (Siad Barre) หมดอำนาจ (ปกครองประเทศมาตั้งแต่เดือนตุลาคม ๑๙๖๙) โซมาเลียก็ถูกแยกออกเป็นฝ่ายเหนือกับฝ่ายใต้ และตกอยู่ในความโกลาหลและภาวะอดอยาก กองกำลังรักษาสันติภาพนานาชาติ (ภารกิจ Restore Hope) เข้าแทรกแซงในเดือนธันวาคม ๑๙๙๒ ภายใต้การบังคับบัญชาของสหรัฐอเมริกา เป็นการบีบให้สหประชาชาติต้องส่งกองทหารรักษาสันติภาพจำนวน ๒๘,๐๐๐ คน (๔ พฤษภาคม ๑๙๙๓) เพิ่มเติมภายใต้ภารกิจชื่อ UNOSOM I (United Nations Operation in Somalia I) ซึ่งเป็นภารกิจที่ใหญ่ที่สุดในด้านจำนวนคนและค่าใช้จ่ายที่สหประชาชาติเคยแทรกแซง แต่ด้วยเหตุผลความไม่ปลอดภัย สหประชาชาติจึงมีมติให้ยุติภารกิจ UNOSOM (พฤศจิกายน ๑๙๙๔) และถอนตัวออกมาในเดือนมีนาคม ๑๙๙๕

สถานการณ์ที่รุนแรงที่สุดเกิดขึ้นตรงใจกลางของแอฟริกา ภายหลังจากลอบสังหารประธานาธิบดีรวันดาและบุรุนดีในเดือนเมษายน ๑๙๙๔ การปะทะกันระหว่างชาวทุตซี (Tutsi) กับชาวฮูตู (Hutu) ก็เริ่มขึ้น (จากเดือนเมษายนถึงมิถุนายน ชาวทุตซีถูกชาวฮูตูสังหาร) การฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ครั้งนี้ (ประชาชนกว่า ๕๐๐,๐๐๐ คนถูกฆ่า) ทำให้ฝรั่งเศสเข้าแทรกแซง (มิถุนายน - สิงหาคม ๑๙๙๔)

ในกรอบภารกิจมนุษยธรรมภายใต้อาณัติของสหประชาชาติ (ภารกิจ Turquoise) ส่วนบูรณัติก็ประสบปัญหาความรุนแรงเช่นกัน (มีนาคม ๑๙๙๕ และฤดูใบไม้ผลิปี ๑๙๙๖) มีการเตรียมกองกำลังนานาชาติเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๙๖ แต่ล้มเลิกไปในเดือนธันวาคม ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโก สงครามกลางเมืองดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง กลุ่มกบฏที่รุกรืบในฤดูใบไม้ผลิปี ๑๙๙๗ สามารถขับไล่จอมพลโมบูตู (Mobutu) ได้สำเร็จ (พฤษภาคม ๑๙๙๗) หลังจากอยู่ในอำนาจมาเกือบสามสิบปี ผู้นำกลุ่มกบฏ นายโลร์อง - เดซีเร คาบิลา (Laurent - Désiré Kabila) สถาปนาตนเองเป็นประธานาธิบดี แต่คาบิลาไม่ประสบความสำเร็จในการนำความสงบกลับมาสู่ประเทศที่พังพินาศจากการความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ จากการต่อสู้ระหว่างขุนศึกท้องถิ่น และจากความกระหายในผลประโยชน์ของประเทศเพื่อนบ้านวันดาและยูกันดา จนคาบิลาถูกลอบสังหารในเดือนมกราคม ๒๐๐๑ เจ็ดวันต่อมา ๆ จึงมีอยู่ครบถ้วนเพื่อทำให้ภูมิภาคแอฟริกาตะวันออกและแอฟริกา (Horn of Africa) แตกสลาย สาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโกกลายเป็นพื้นที่ต่อสู้ของประเทศเพื่อนบ้านและกลุ่มกบฏท้องถิ่น และตกอยู่ในภาวะวิกฤตอย่างไม่จบสิ้น ในแองโกลา จากเดิมที่คาดว่าจะสันติภาพได้กลับคืนมา แต่ข้อตกลงสันติภาพที่ลงนามกันที่กรุงลูซากาในปี ๑๙๙๕ ถูกทำลาย แม้จะมีการตั้งรัฐบาลสมานฉันท์แห่งชาติขึ้นมา แต่สงครามกลางเมืองก็กลับมาปะทุอีกครั้งในแองโกลา ส่วนซูดาน ประเทศถูกแบ่งออกเป็นตอนเหนือมุสลิมกับตอนใต้คริสเตียนและวิญญาณนิยมซึ่งฝ่ายหลังนี้ได้รับสิทธิปกครองตนเอง ในซิมบับเว เกิดวิกฤตการเมืองและเศรษฐกิจที่สั่นคลอนประเทศ (การเข้ายึดที่ดินทำกินที่เป็นของชาวผิวขาว) (ปี ๒๐๐๑ - ๒๐๐๒)

ในแอลจีเรีย แม้กองทัพจะประกาศภาวะฉุกเฉินและเข้ายึดอำนาจ แต่การก่อการร้ายยังดำเนินต่อไป [การลอบสังหารประธานาธิบดีมุฮัมหมัด บูเดีย (Mohamed Boudia) วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๑๙๙๒] และแม้ว่าความรุนแรงจะทำลายล้างประเทศแต่ก็ไม่ใช่อุปสรรคต่อการกลับเข้ามารับตำแหน่ง

ประธานาธิบดีของนายลิอามิน เซรูอาล (Liamine Zéroual) ผ่านการเลือกตั้ง การก่อวินาศกรรมที่เพิ่มมากขึ้นสร้างบรรยากาศสงครามกลางเมืองที่แท้จริง ซึ่งชาวต่างชาติตกเป็นเหยื่อด้วยเช่นกัน (การสังหารนักบวชชาวฝรั่งเศสในเดือน พฤษภาคมและสิงหาคม ๑๙๙๖) สถานการณ์ในปี ๑๙๙๗ เลวร้ายถึงขั้นที่ยุโรป ต้องส่งเจ้าหน้าที่สืบสวนข้อเท็จจริงเข้าไป ซึ่งภารกิจนี้ทำได้เพียงพยายามชักนำให้ ประธานาธิบดีลิอามิน เซรูอาล เปิดการเจรจา ซึ่งต่อมาเซรูอาลลงจากตำแหน่ง ก่อนครบวาระ (เมษายน ๑๙๙๙) แม้จะเริ่มมีความหวัง แต่การขึ้นมารับตำแหน่ง ประธานาธิบดีจากการเลือกตั้งของนายอับเดลอาซิซ บูทิฟลิกา (Abdelaziz Boutefflika) ก็มิได้ทำให้ความรุนแรงยุติลงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในแคว้นกาบิเลีย (Kabylia) (สิงหาคม ๒๐๐๑) ปัญหาอาหาราตะวันตกซึ่งมีร็อกโกอ้างกรรมสิทธิ์ และแนวร่วมโพลีซารีโอ (Polisario Front) ประกาศเอกราชนั้นยังไม่ได้รับการ แก้ไข แผนการสันติภาพของปี ๑๙๙๑ ระบุให้มีการลงประชามติเพื่อกำหนดอนาคต ด้วยตนเอง (self-determination) ในเดือนมกราคม ๑๙๙๒ แต่ถูกเลื่อนออกไปเรื่อยๆ เนื่องจากยังขัดแย้งกันในเรื่องผู้มีสิทธิ์ลงคะแนนเสียง

ในตะวันออกใกล้ กระบวนการสันติภาพอิสราเอล - อาหรับยังคงเป็น ประเด็นอ่อนไหว เนื่องจากกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงยังคงก่อเหตุ (กุมภาพันธ์และ มีนาคม ๑๙๙๖ ในอียิปต์) ส่วนซีเรียแสดงความอดอดที่จะเจรจา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายที่แข็งกร้าวของรัฐบาลอิสราเอลของนายเบนจามิน เนทันยาฮู (Benjamin Netanyahu) (พฤษภาคม ๑๙๙๖ - พฤษภาคม ๑๙๙๙) นายกรัฐมนตรี อิสราเอลคนใหม่ไม่รับรองความชอบธรรมของข้อตกลงออสโล และกลับมาเดิน หน้าโครงการสร้างอาณานิคมในเวสแบงด์และกาซาต่อ สร้างความไม่พอใจและ ความกังวลให้แก่ชาวอาหรับ (การประชุมสันนิบาตอาหรับในเดือนมิถุนายน ๑๙๙๖) คำประกาศของนายเบนจามิน เนทันยาฮู เกี่ยวกับเยรูซาเลมและเวสแบงด์ ในปี ๑๙๙๖ และการเปิดอุโมงค์ขุดค้นทางโบราณคดีในเขตเมืองเก่าของเยรูซาเลม ก่อให้เกิดการปะทะที่นองเลือด วงจรที่ไม่จบสิ้นของการก่อวินาศกรรม - การปราบปรามกลับมาเริ่มต้นอย่างเต็มรูปแบบ (การยิงถล่มแคว้นกาลิลี (Galilee) โดย

กลุ่มฮิซบอลลอฮ์ (Hezbollah) และการสังหารหมู่ที่เมืองคานา (Kana) ในเดือนเมษายน ๑๙๙๖) แม้ว่าจะมีความพยายามและแรงกดดันจากสหรัฐอเมริกา (การประชุมสุดยอดที่กรุงวอชิงตันเดือนตุลาคม ๑๙๙๖) คำกล่าวสุนทรพจน์ของประธานาธิบดีฌัก ชีรัก (Jacques Chirac) การข่มขู่จากกลุ่มประเทศอาหรับ และการลงมติขององค์การสหประชาชาติ (กรกฎาคม ๑๙๙๗) แต่กระบวนการสันติภาพที่ตกลงกัน ณ กรุงออสโลในปี ๑๙๙๓ ก็ยังไม่คืบหน้า อิสราเอลยังคงยึดครองดินแดนมากกว่า ๙๐% ของปาเลสไตน์ สหรัฐอเมริกาเสนอตัวจัดประชุมอีกครั้งที่ไวล์แพลนเทชัน (Wye Plantation) (ตุลาคม ๑๙๙๘) ซึ่งจบลงด้วยข้อตกลงที่กำหนดให้อิสราเอลต้องถอนกำลังส่วนหนึ่งออกจากเวสต์แบงก์แลกกับปาเลสไตน์ต้องปราบปรามการก่อการร้าย การเยือนกาซาของประธานาธิบดีบิล คลินตัน (ธันวาคม ๑๙๙๘) ไม่ช่วยให้กระบวนการสันติภาพเดินหน้า ความหวังจึงมาอยู่ที่การได้รับเลือกตั้งของนายกรัฐมนตรีพรรคแรงงาน นายเอฮุด บาร์ค (Ehud Barak) (พฤษภาคม ๑๙๙๙) นายบาร์คประสบความสำเร็จในการถอนทหารอิสราเอลออกจากเลบานอนใต้ในเดือนพฤษภาคม ๒๐๐๐ ซึ่งกองทัพอิสราเอลยึดครองไว้ตั้งแต่ปี ๑๙๗๘ โดยปราศจากข้อตกลงใด ๆ กับซีเรียและเลบานอน

อย่างไรก็ตาม นายเอฮุด บาร์ค ล้มเหลวในการแก้ไขปัญหาลาเลสไตน์ ตั้งแต่ข้อตกลงชาร์ม เอล ชีค (Sharm el - Sheikh) (กันยายน ๑๙๙๙) เป็นต้นมา การเจรจาระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์เกี่ยวกับการนำข้อตกลงไวร์เวอร์ (Wye River) (ตุลาคม ๑๙๙๘) ไปปฏิบัติเพื่อกำหนดกรอบการนำไปสู่สถานะถาวรของดินแดนปาเลสไตน์ ซึ่งเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๐๐๐ ยังไม่มีความคืบหน้าใด ๆ จำนวนผู้ตั้งถิ่นฐานชาวอิสราเอลในเวสต์แบงก์และกาซาเพิ่มจาก ๒๓,๐๐๐ คน ในปี ๑๙๘๘ เป็น ๒๐๐,๐๐๐ คน ในปี ๒๐๐๐ การพบปะระหว่างเอฮุด บาร์ค กับยัสเซอร์ อาราฟัต ที่แคมป์เดวิด (๑๐ - ๒๔ กรกฎาคม ๒๐๐๐) ภายใต้งานริเริ่มของประธานาธิบดีบิล คลินตัน ก็ล้มเหลวเช่นกัน แม้คลินตันจะผลักดันเรื่องนี้อย่างต่อเนื่องที่จนครบวาระการดำรงตำแหน่งของเขาก็ตาม การประชุม

ครั้งนี้เป็นครั้งแรกที่มีเหยียบยกเอาปัญหาที่ละเอียดอ่อน (เยรูซาเลมตะวันออก อาณานิคมอยู่อาศัย และการกลับถิ่นฐานของผู้อพยพชาวปาเลสไตน์) ขึ้นมาบนโต๊ะเจรจา แต่การไม่เห็นชอบร่วมกันทำให้สถานการณ์เลวร้ายลงและนำไปสู่การเผชิญหน้าที่รุนแรง (กันยายน ๒๐๐๐) การทำอินทิฟาดา (Intifada) ครั้งใหม่ มีเป้าหมายสร้างอำนาจต่อรองให้อยู่ในระดับที่น่าพอใจระหว่างการเจรจา แต่ความล้มเหลวและการลาออกของนายเยซูด บาร์ค (ธันวาคม ๒๐๐๐) ทำให้หัวหน้าพรรคลิคุด (Likud) นายอาเรียล ชารอน (Ariel Sharon) ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง (กุมภาพันธ์ ๒๐๐๑) และทำให้สถานการณ์เข้าสู่ภาวะสงครามที่แท้จริง (การแทรกแซงของกองทัพอิสราเอลในเลบานอน เวสแบงต์ และฉนวนกาซา และการกลับมาของการก่อการร้าย)

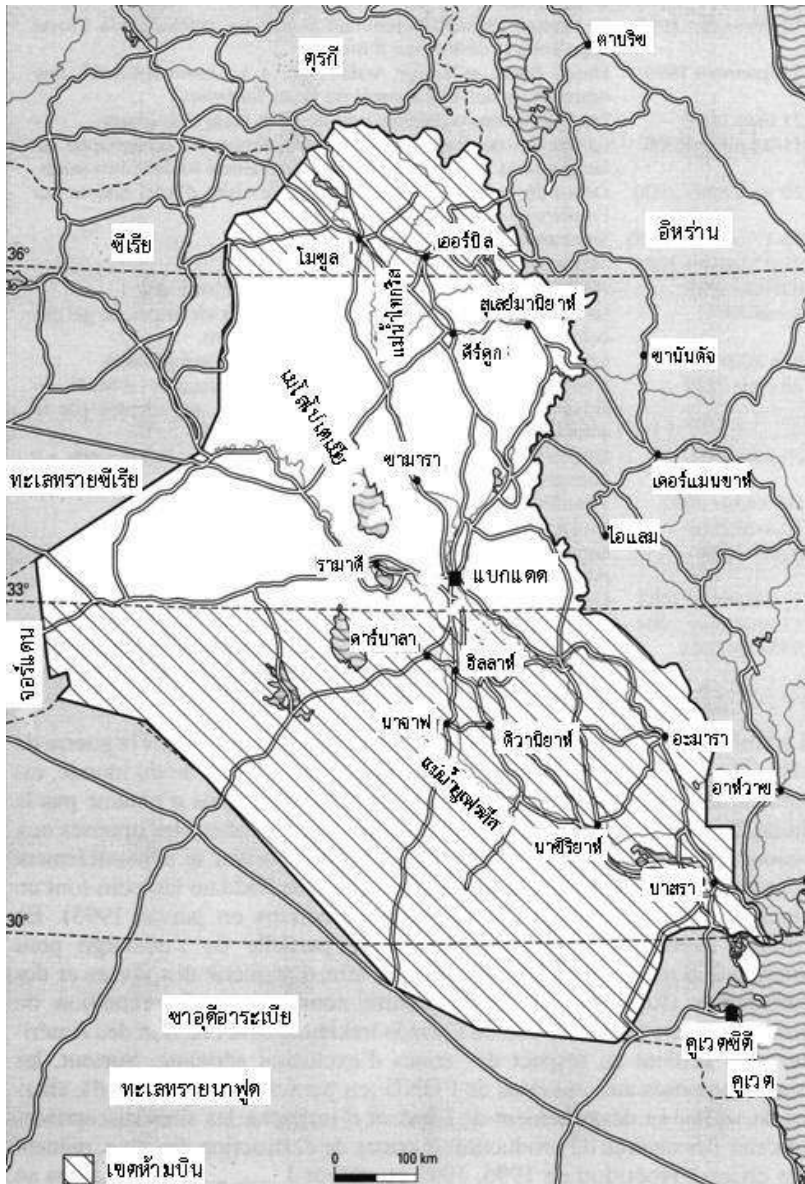
กระบวนการสันติภาพระหว่างอิสราเอลกับปาเลสไตน์

๑๓ กันยายน ๑๙๙๓	อิสราเอลและพีแอลโอลงนามในข้อตกลง ณ กรุงวอชิงตัน ซึ่งได้เจรจากันไว้ก่อนที่กรุงออสโล โดยยอมรับการมีอยู่ซึ่งกันและกันและกำหนดระยะเวลาเปลี่ยนผ่านไปสู่การปกครองตนเองของปาเลสไตน์ ๕ ปี
พฤษภาคม ๑๙๙๔	ข้อตกลงว่าด้วยการปกครองตนเองของกาซาและเยรีโค (Jericho)
๑ กรกฎาคม ๑๙๙๔	ยัสเซอร์ อาราฟัต กลับปาเลสไตน์และตั้งองค์การบริหารปาเลสไตน์ที่กาซา
๒๘ กันยายน ๑๙๙๕	ข้อตกลงฉบับใหม่ (ออสโล 2) ขยายการปกครองตนเองให้ครอบคลุมทั้งเขตเวสแบงต์
๔ พฤศจิกายน ๑๙๙๕	การลอบสังหารนายยิตซัค ราบิน (Yitzhak Rabin) และถูกแทนที่โดยนายชิมอน เปเลส (Shimon Peres)

๒๐ มกราคม ๑๙๙๖	ยัสเซอร์ อาราฟัต ได้รับเลือกตั้งให้เป็นประธานาธิบดีของปาเลสไตน์
๑๙๙๖	พรรคลิกุด (Likud) กลับมาเป็นรัฐบาล
๒๓ ตุลาคม ๑๙๙๘	ข้อตกลงไว้อย์แพลนเทชัน (Wye Plantation) กำหนดการถอนทหารอิสราเอล ๑๓% ออกจากเวสแบงด์
๑๔ ธันวาคม ๑๙๙๘	สภานิติบัญญัติปาเลสไตน์ยกเลิกมาตราต่าง ๆ ในรัฐธรรมนูญที่เรียกร้องการทำลายรัฐอิสราเอล
๕ กันยายน ๑๙๙๙	เอฮุด บาร์คและยัสเซอร์ อาราฟัต ลงนามในข้อตกลงไว้อย์แพลนเทชันซึ่งถูกแก้ไขเพิ่มเติมที่ชาร์มเอล ซีค
๒๑ มีนาคม ๒๐๐๐	ปาเลสไตน์ควบคุมเวสแบงด์มากกว่า ๔๐%
๑๑ - ๒๕ กรกฎาคม ๒๐๐๐	การประชุมที่แคมป์เดวิด (คลินตัน อาราฟัต และบาร์ค) เจรจาปัญหาผู้อพยพและอธิปไตยเหนือสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ
๒๐ กันยายน ๒๐๐๐	เกิดอินทิฟาตาครั้งที่สองภายหลังการเยือนลานมัสยิด (Esplanade of the Mosques) ของนายอาเรียล ชารอน
๑๖ - ๑๗ ตุลาคม ๒๐๐๐	ประชุมสุดยอดที่ชาร์ม เอล ซีค
๒๑ - ๒๗ มกราคม ๒๐๐๑	การเจรจาที่ทาบา (Taba) ในอียิปต์โดยไม่มีข้อตกลงใด ๆ
๖ กุมภาพันธ์ ๒๐๐๑	นายอาเรียล ชารอน ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของอิสราเอล
๔ พฤษภาคม ๒๐๐๑	คณะกรรมการมิตเชลล์ (Mitchell) เรียกร้องให้ยุติความรุนแรง หยุดสร้างอาณานิคมยิว และกลับมาร่วมเริ่มต้นเจรจาใหม่

มิถุนายน ๒๐๐๑	จอร์จ เทเน็ต (George Tenet) ผู้อำนวยการซีไอเอ ล้มเหลวในการกิจเจรจา
๒๘ มีนาคม ๒๐๐๒	แผนการริเริ่มสันติภาพของซาอูดิอาระเบีย (ยอมรับ การมีอยู่ของอิสราเอลแลกกับการกลับไปใช้ เส้นเขตแดนของปี ๑๙๖๗) ได้รับความเห็นชอบ จากการประชุมสุดยอดประเทศอาหรับที่กรุง เบรุต แต่อิสราเอลปฏิเสธ
๒๔ มิถุนายน ๒๐๐๒	สุนทรพจน์ของจอร์จ ดับเบิลยู บุช เรียกร้องให้ ชาวปาเลสไตน์เปลี่ยนผู้นำของตน
ธันวาคม ๒๐๐๒	โรดแมป (Road map) ร่างโดย UN, สหรัฐอเมริกา, EU และรัสเซีย (Quartet)
๓๐ เมษายน ๒๐๐๓	เปิดเผยโรดแมปต่อสาธารณะ
๓ มิถุนายน ๒๐๐๓	ประชุมสุดยอดที่ชาร์ม เอล ชีค : จอร์จ ดับเบิลยู บุช ประกาศว่า “โลกต้องการรัฐปาเลสไตน์ที่มีเอกราช และสันติภาพ”
๑ ธันวาคม ๒๐๐๓	มีความริเริ่มใหม่ที่กรุงเจนีวา
๑๑ พฤศจิกายน ๒๐๐๔	ยัสเซอร์ อาราฟัต เสียชีวิต
๙ กุมภาพันธ์ ๒๐๐๕	อาเรียล ชารอน และมะห์มูด อับบาส (Mahmoud Abbas) ตกลงกันที่ชาร์ม เอล ชีค ว่าจะเคารพ การหยุดยิง
กันยายน ๒๐๐๕	นิคมชาวยิวอพยพออกจากฉนวนกาซา
๒๗ ธันวาคม ๒๐๐๘ - ๑๗ มกราคม ๒๐๐๙	ปฏิบัติการแคสต์ลีด (Operation Cast Lead) ใน ฉนวนกาซา
พฤศจิกายน ๒๐๑๑	องค์การสหประชาชาติไม่รับการสมัครเข้าเป็น สมาชิกของปาเลสไตน์
พฤศจิกายน ๒๐๑๒	ปาเลสไตน์ได้สถานะเป็น “รัฐผู้สังเกตการณ์” ของ องค์การสหประชาชาติ

อิรักในปี ๑๙๙๘

อิรัก กลายเป็นปัญหายุ่ยากและทำให้เกิดวิกฤตร้ายแรง ตั้งแต่สงครามอ่าว อิรักซึ่งเป็นหนึ่งในประเทศผู้ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออกของโลกถูกปิดล้อมทางเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบต่อประชาชนชาวอิรักแต่ไม่มีผลต่อระบอบซัดดัม ฮุสเซน ที่ยังคงแข็งแกร่งอยู่ การขัดขวางองค์การสหประชาชาติในการตรวจสอบการรื้อถอนศักยภาพทางทหารและการออกมาโอ้อวดของซัดดัม ฮุสเซน ทำให้เกิดวิกฤตหลายครั้ง (การโจมตีทางอากาศในเดือนมกราคม ๑๙๙๓) องค์การสหประชาชาติยอมยกเลิกการปิดล้อมทางเศรษฐกิจบางส่วนในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๙๖ เพื่อให้อิรักขายน้ำมันและซื้ออาหารกับยารักษาโรค (มติ “น้ำมันแลกอาหาร”) ต่อมามีการละเมิดเขตห้ามบินของกองทัพอิรักระหว่างการปราบปรามกบฏเคอร์ดิสถาน (Kurdistan) ทำให้สหรัฐอเมริกาต้องบังคับใช้กฎการคุ้มครองเขตห้ามบิน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผชิญอุปสรรคของคณะกรรมการพิเศษตรวจสอบอาวุธของอิรัก (UNSCOM) ซึ่งมีหน้าที่ปลดอาวุธอิรักและตรวจสอบสถานที่ที่สงสัยว่าจะเป็นศูนย์การผลิตอาวุธทำลายล้างสูงนำมาซึ่งวิกฤตซ้ำแล้วซ้ำอีกในปี ๑๙๙๖, ๑๙๙๗ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งปี ๑๙๙๘ ซึ่งโคฟี อันนัน (Kofi ANNAN) เลขาธิการใหญ่องค์การสหประชาชาติช่วยกอบกู้สถานการณ์ไว้ได้ในฤดูใบไม้ผลิแต่ก็จบลงด้วยการโจมตีทางอากาศของสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ [ปฏิบัติการจิ้งจอกทะเลทราย (Operation Desert Fox)] ในเดือนธันวาคม ๑๙๙๘ และเพิ่มความต้องการที่จะโค่นระบอบซัดดัมของสหรัฐอเมริกา

อิหร่าน จากที่ไม่มีนโยบายต่างประเทศในช่วงการปฏิวัติภายใน ภายหลังสงครามกับอิรักในปี ๑๙๘๘ อิหร่านก็เลิกปิดกั้นตัวเองและกลายเป็นตัวแสดงระดับภูมิภาคที่สำคัญร่วมกับบรัสเซียมผ่านสาธารณรัฐอิสลามต่างๆ และพร้อมเป็นคู่เจรจากับสหรัฐอเมริกา ส่วนตุรกีดูเหมือนถูกโดดเดี่ยวในภูมิภาค เนื่องจากสหภาพยุโรปปฏิเสธไม่ยอมให้สมัครเข้าเป็นสมาชิก (ธันวาคม ๑๙๙๗) ตุรกีจึงคาดหวังการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาและกลายเป็นพันธมิตรกับอิสราเอลโดยปริยาย ตุรกีต่อสู้กับการก่อกบฏของชาวเคิร์ดและเผ่าคุ้มครองดินแดนส่วนที่เป็นตุรกีในไซปรัส

ในไซปรัส มีความพยายามทำให้การเจรจาระหว่างฝ่ายต่าง ๆ กลับมาเริ่มต้นอีกครั้ง แต่สะดุดอยู่ที่สาธารณรัฐตุรกีแห่งไซปรัสเหนือ (Turkish Republic of Northern Cyprus) ซึ่งเรียกร้องการรับรองประเทศใหม่ของตนที่ประกาศแยกตัวในปี ๑๙๘๓ และได้รับการปฏิเสธจากสาธารณรัฐไซปรัส (Republic of Cyprus) ซึ่งเป็นดินแดนส่วนไซปรัสกรีก แต่แนวโน้มการรับเกาะไซปรัสเข้าเป็นสมาชิกสหภาพยุโรปปลายปี ๒๐๐๓ อาจช่วยเปลี่ยนแปลงสถานการณ์และเอื้อต่อการกลับมารวมประเทศกันอีกครั้ง

ในลาตินอเมริกา การเติบโตทางเศรษฐกิจที่เริ่มมาตั้งแต่ต้นทศวรรษ ๑๙๙๐ สะดุดลงด้วยวิกฤตการเงินที่เกิดขึ้นในบราซิลในเดือนมกราคม ๑๙๙๙ ผลลัพธ์ที่เป็นบวกทางเศรษฐกิจยังห่างไกลจากการแก้ไขความแตกต่างในสังคมระหว่างคนรวยที่เป็นชนชั้นนำกับคนจนที่เป็นประชาชนส่วนใหญ่ (๕% ของประชากรเป็นเจ้าของ ๒๕% ของรายได้) รวมถึงการคอร์รัปชันก็เป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่ต้องแก้ไข สงครามกลางเมืองปะทุในโคลอมเบีย แต่เปรูกับเอกวาดอร์สามารถยุติกรณีพิพาทเรื่องเขตแดนระหว่างกันที่กินเวลายาวนานถึง ๕๖ ปี (ตุลาคม ๑๙๙๘) การขึ้นรับตำแหน่งประธานาธิบดีจากการเลือกตั้งของนายฮูโก ชาเวซ (Hugo Chavez) (ธันวาคม ๑๙๙๘) ในเวเนซุเอลา และของนายฮูโก บานเซอร์ (Hugo Banzer) อดีตจอมเผด็จการในโบลิเวียและวิกฤตการเมืองในปารากวัย แสดงให้เห็นถึงการกลับไปสู่ระบอบอำนาจแนวประชานิยมอีกครั้ง การแปลงการต่อสู้กับยาเสพติดเป็นปฏิบัติการทางทหารบางครั้งถูกมองว่าเป็นการแสดงออกซึ่งลัทธิระบอบความเป็นใหญ่ของสหรัฐอเมริกา ส่วนฟีเดล กัสโตร ฉลองครบรอบ ๔๐ ปี ของระบอบเผด็จการของตนที่ยังคงเป็นศัตรูกับสหรัฐอเมริกา ซึ่งสหรัฐอเมริกายังคงปิดล้อมคิวบาต่อไปแม้สมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอลที่ ๒ จะกล่าวประณามที่คิวบาก็ตาม (เสด็จเยือนในเดือนมกราคม ๑๙๙๘)

โลกที่ก่อกำเนิดและการและแตกเป็นส่วน ๗

โลกเผชิญแนวโน้มที่ตรงกันข้ามกันในช่วงปลายศตวรรษที่ทั้งรวมกันและแตกเป็นส่วนเล็กส่วนน้อย ตั้งแต่ปี ๑๙๔๕ สงครามระหว่างประเทศไม่เพียงแต่เป็นปึกแผ่นเท่านั้น แต่ยังถูกทำให้มีลักษณะเป็นแบบเดียวกันอีกด้วย นั่นคือความสัมพันธ์แบบผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง ซึ่งเป็นกติกาที่ใช้มาก่อนปี ๑๙๓๙ แต่ความสัมพันธ์แบบนี้ค่อย ๆ ถูกแทนที่ด้วยความสัมพันธ์ที่ในทางทฤษฎีแล้วมีความเสมอภาคกัน ซึ่งภายในเวลาสามสิบปีได้เพิ่มจำนวนตัวแสดงระดับรัฐขึ้นมาสามเท่าตัว เราได้เห็นโลกที่สามเกิดขึ้นและความหลากหลายที่เพิ่มมากขึ้นไปแล้ว ในจำนวนนี้มีประเทศที่ล่าหลังมากที่สุดที่ตกอยู่ในภาวะด้อยพัฒนาและสงครามกลางเมือง แต่ก็มีประเทศอุตสาหกรรมใหม่อย่าง “มังกร” แห่งเอเชียสี่ประเทศ (ฮ่องกง ไต้หวัน สิงคโปร์ และเกาหลีใต้) ที่สร้างความเจริญทางเศรษฐกิจได้อย่างน่าทึ่งแต่ก็สะดุดลงจากวิกฤตที่เกิดขึ้นในไทยในปี ๑๙๙๗ ความแตกแยกอื่น ๆ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันเกิดจากการปฏิวัติเดือนตุลาคม (October Revolution) ในปี ๑๙๑๗ หรือการแพร่ขยายของคอมมิวนิสต์ในจีนและยุโรปตะวันออก กลับมาเชื่อมสนิทกันเหมือนเดิม จีน ยุโรปตะวันออก และประเทศที่แยกตัวออกจากสหภาพโซเวียตต่างต้องการเข้าร่วมในสงครามระหว่างประเทศ ดังนั้นโลกจึงมีพัฒนาการไปในลักษณะที่เป็นเนื้อเดียวกันมากขึ้นและแสดงออกเชิงอุดมการณ์น้อยลง

ความขัดแย้งที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น ทำให้มีการเรียกร้องให้องค์การสหประชาชาติเข้ามาเป็นผู้แก้ไขปัญหาซึ่งก็ทวีความสลับซับซ้อนและเสี่ยงที่จะเข้าไปติดกับและไร้อำนาจอย่างเช่นที่เคยประสบในกัมพูชาและโซมาเลีย ในยูโกสลาเวีย กองกำลังป้องกันสหประชาชาติ (UNPROFOR) เป็นกองกำลังรักษาสันติภาพที่ไม่เหมาะสมกับประเทศที่อยู่ในภาวะสงคราม เพราะภารกิจของกองกำลังคือคงความเป็น “กลาง” จึงควรมีการทบทวนประสิทธิภาพในการยุติความขัดแย้ง ยุคหลังสงครามเย็นของสหประชาชาติใหม่ สิทธิยับยั้ง (veto) บั่นทอนการทำงาน

ของคณะมนตรีความมั่นคงและทำให้องค์กรไร้ซึ่งอำนาจ การสิ้นสุดของการเผชิญหน้าระหว่างตะวันออกรับกับตะวันตกช่วยลดจำนวนครั้งของการใช้สิทธิยับยั้งและองค์การสหประชาชาติกลายเป็นเครื่องมือเดียวที่สหภาพโซเวียตและต่อมารัสเซียสามารถนำมาใช้ควบคุมนโยบายของสหรัฐอเมริกาได้ แม้ว่าสหรัฐอเมริกาเองจะอยากใช้ศักยภาพของตนผ่านองค์การนาโต้เพื่อดำเนินการเพื่อยุติการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย แต่การฉลอลงครวญระ ๕๐ ปี ขององค์การสหประชาชาติในปี ๑๙๙๕ ทำให้เราเห็นสถานะเกือบล้มละลายทางการเงินขององค์การนี้ ที่มีช่องว่างระหว่างการขยายบทบาทขององค์การกับขีดจำกัดในการจัดการภารกิจต่าง ๆ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไรก็ตาม การหันมาพึ่งองค์การสหประชาชาติก็กระทำจนเป็นระบบ เช่น ในอิรัก ในกัมพูชา ในภูมิภาคทะเลสาบใหญ่แอฟริกา ในยูโกสลาเวีย และในแอลเบเนียซึ่งประเทศหลังนี้้องค์การสหประชาชาติมีมติให้ส่งกองกำลังรักษาสันติภาพเข้าไป (เมษายน - สิงหาคม ๑๙๙๗) เป็นต้น ต่อมอร์ตะวันออกเป็นอดีตอาณานิคมโปรตุเกส ถูกผนวกเข้ากับอินโดนีเซียในปี ๑๙๗๖ ต่อมาเกิดสงครามกองโจรต่อต้านอินโดนีเซีย แต่การลงประชามติ (สิงหาคม ๑๙๙๙) แสดงถึงการเห็นชอบกับการแยกตัวเป็นเอกราชอย่างมาก และเพื่อจัดการกับความรุนแรงที่เพิ่มมากขึ้น คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติจึงมีมติส่งกองกำลังรักษาสันติภาพ (INTERFET) เข้าไป องค์การสหประชาชาติยุติการแทรกแซงในแอฟริกาตั้งแต่ภารกิจของกองกำลังรักษาสันติภาพในโซมาเลียและรวันดาล้มเหลว และกลับมาส่งกองกำลังรักษาสันติภาพเข้าไปในแอฟริกาอีกครั้งในเซียร์ราลีโอน และส่งเจ้าหน้าที่สังเกตการณ์ทางทหารเข้าไปในสาธารณรัฐประชาธิปไตยคองโกตามคำเรียกร้องของชาวแอฟริกา นอกกรอบขององค์การสหประชาชาติ เราพบการรวมกลุ่มประเทศมากขึ้น เช่น รวมกลุ่มตามภาษา (การประชุมสุดยอดประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสครั้งที่ ๗ ที่กรุงฮานอยในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๙๗ และการประชุมประเทศที่ใช้ภาษาสเปนและโปรตุเกส) หรือรวมตามการตั้งอยู่บนทะเลเดียวกัน [การประชุมเอเชีย-แปซิฟิก (Asia Pacific Forum) ในเดือนพฤศจิกายน ๑๙๙๘] หรือรวมตามทวีปเดียวกัน (การประชุมสุดยอดประเทศอเมริกันในเดือน

เมษายน ๑๙๙๘) เป็นต้น แต่การเป็นศัตรูกันในโลกยังคงมีให้เห็นจากความล้มเหลวของการประชุมต่อต้านการเหยียดผิวที่เดอร์บัน (Durban) (กันยายน ๒๐๐๑)

ความรู้สึกว่าโลกเป็นหน่วยเดียวกันมิได้สะท้อนออกมาจากมุมมองทางการเมืองและทางอุดมการณ์เท่านั้น เพราะโลกมีความเป็นเนื้อเดียวกันมากขึ้นในด้านเศรษฐกิจซึ่งถูกกลัทธิทุนนิยมอเมริกันสร้างขึ้นมา องค์การการค้าโลก (World Trade Organization หรือ WTO) ก่อตั้งเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๑๙๙๕ เพื่อมาแทนที่แกตต์ (GATT) และสนับสนุนการเปิดเสรีการค้าและผลักดันโลกาภิวัตน์ซึ่งเป็นจริงมากขึ้นจากการเข้าร่วมของจีนที่มีอิทธิพลด้านประชากร (ประมาณ ๑.๓ พันล้านคน) การเจรจาระหว่างการประชุมสุดยอด WTO ที่ซีแอตเทิล (๑ - ๓ ธันวาคม ๑๙๙๙) จบลงด้วยความล้มเหลวเนื่องจากมีความเห็นที่ไม่ตรงกันระหว่างอเมริกากับยุโรป

การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็ว การพัฒนาเครือข่ายการสื่อสารระดับโลก ปัญหาสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่าอย่างสิ้นเปลือง การกำจัดขยะ และภัยพิบัติทางธรรมชาติหรือทางเทคโนโลยี (เตาปฏิกรณ์นิวเคลียร์หมายเลข ๔ ของโรงงานไฟฟ้านิวเคลียร์เชอร์โนบีลระเบิดเมื่อวันที่ ๒๕ เมษายน ๑๙๘๖ และเรือบรรทุกน้ำมันเอริกา (Erika) อับปางในเดือนธันวาคม ๑๙๙๙) ต่างเป็นปัญหาที่ชาวโลกประสบในชีวิตประจำวัน นำมาซึ่งความขัดแย้งในหลายมิติและไม่จำกัดอยู่ในพรมแดนประเทศใดประเทศหนึ่ง ในยุโรป วิกฤต “วูบ้า” สร้างความกังวลแก่ผู้บริโภคและมีการเผชิญหน้ากันระหว่างผู้สนับสนุนกับผู้คัดค้านพลังงานนิวเคลียร์ ขณะที่เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประสบภัยพิบัติทางนิเวศวิทยาครั้งใหญ่ (ไฟป่าขนาดใหญ่ในฤดูใบไม้ร่วงปี ๑๙๙๗) ประชาคมระหว่างประเทศพยายามจัดการปัญหาเหล่านี้ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ยังไม่น่าพอใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลดการปล่อยก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดภาวะโลกร้อน การประชุมสุดยอดที่นิวยอร์ก (๒๓ - ๒๗ มิถุนายน ๑๙๙๗) ให้

ความหวังเพียงเล็กน้อยเนื่องจากสหรัฐอเมริกาไม่เต็มใจ ระหว่างการประชุมที่ เกียวโต (๑ - ๑๑ ธันวาคม ๑๙๙๗) ประเทศอุตสาหกรรมยอมตกลงลดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจกของตนลง ๕% ภายในปี ๒๐๑๐ โดยอิงกับอัตราการปล่อยก๊าซ ในปี ๑๙๙๐ แต่ไม่มีการยึดมั่นในคำสัญญา (การประชุมที่บอนน์ในเดือน พฤศจิกายน ๑๙๙๙ และที่กรุงเฮกในเดือนพฤศจิกายน ๒๐๐๐) และสหรัฐอเมริกา ซึ่งตอนแรกประนีประนอมแต่สุดท้ายก็คัดค้าน (เมษายน ๒๐๐๑) ในด้านจิตใจ ความสำเร็จจากการเสด็จเยือนบางประเทศของสมเด็จพระสันตะปาปาจอห์น ปอล ที่ ๒ และการปรากฏพระองค์ระหว่างการประชุมยูเวนคริสเตียนโลกที่ปารีส (๑๘ - ๒๔ สิงหาคม ๑๙๙๗) และการเฉลิมฉลองปีศักดิ์สิทธิ์ของคริสตจักร โรมันคาทอลิก (ปี ๒๐๐๐) อีกทั้งความเศร้าสลดของคนทั้งโลกจากการสวรรคต ของเจ้าหญิงไดอานา (๓๑ สิงหาคม ๑๙๙๗) แสดงให้เห็นถึงการเกิดขึ้นของสังคม ระดับโลกด้วยเช่นกัน

ด้านหนึ่ง โลกรวมกันมากขึ้น แต่อีกด้านหนึ่งโลกกลับแตกเป็นส่วน ๆ นอกจากความไม่เท่าเทียมของการกระจายทรัพยากรทางเศรษฐกิจและพลัง อำนาจทางการเมือง การทหาร และประชากรแล้ว เรายังเห็นแนวโน้มการรวม กลุ่มระดับภูมิภาค ความพยายามของแอกตต์ในการสร้างความเกี่ยวโยงทาง เศรษฐกิจแบบพหุภาคีขึ้นมาในโลกถูกทำลายลงจากการตั้งกลุ่มระดับภูมิภาคขึ้น มาเพื่อเป็นที่หลบภัยหรือเป็นกำแพงกันโลกาภิวัตน์ทางเศรษฐกิจ เช่น ประชาคม เศรษฐกิจยุโรป (EEC) สหภาพอาหรับมาเกริบ (Arab Maghreb Union หรือ AMU) อาเซียน ข้อตกลงการค้าเสรีอเมริกาเหนือ (หรือ NAFTA ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา แคนาดา และเม็กซิโก มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๑๙๙๔) แผนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอเมริกา (ริเริ่มในเดือนธันวาคม ๑๙๙๔) ตลาดร่วม อเมริกาใต้ตอนล่าง (MERCOSUR) ซึ่งรวมกลุ่มกันในเดือนมกราคม ๑๙๙๕ ประกอบด้วย อาร์เจนตินา ปารากวัย อุรุกวัย และบราซิล โดยชิลีและโบลิเวียขอ เข้าร่วมในภายหลัง (มิถุนายน ๑๙๙๖) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-

แปซิฟิก (APEC) ประกอบด้วยสมาชิก ๒๑ ประเทศ ที่ตั้งอยู่บนชายฝั่งทั้งสองด้านของมหาสมุทรแปซิฟิก เป็นต้น นอกจากนี้ สมาชิกสหภาพยุโรป ๑๕ ประเทศ กับสมาชิกกลุ่มประเทศในแอฟริกา แคริบเบียน และแปซิฟิก (African, Caribbean and Pacific Group of States : ACP) ๗๑ ประเทศ ลงนามในข้อตกลงยี่ดะยะเวลาการบังคับใช้อนุสัญญาโลเมที่โคโตนู (Cotonou) (๒๓ มิถุนายน ๒๐๐๐) ข้อตกลงใหม่นี้ถือว่าการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการคอร์รัปชันเป็นเงื่อนไขของการถูกพักการได้รับสิทธิประโยชน์จากอนุสัญญา และยังเตรียมการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างสหภาพยุโรปกับกลุ่มประเทศ ACP อีกด้วย ในการประชุมสุดยอดผู้นำประเทศแอฟริกาที่กรุงโลเม (โตโก) เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๐๐๐ มีการเห็นชอบในกฎบัตรจัดตั้งสหภาพแอฟริกา (African Union หรือ AU) แทนที่องค์การเอกภาพแอฟริกา (Organisation of African Unity หรือ OAU) อย่างไรก็ตาม มีการแข่งขันกันระหว่างกลุ่มเศรษฐกิจระดับภูมิภาคเหล่านี้และนำการกีดกันทางการค้ากลับมาใช้เนื่องจากประเทศผู้ผลิตเอเชียรุกทางการค้าอย่างรุนแรง ส่วนภายในกลุ่มเอเปคเอง กลุ่มประเทศเอเชียก็ปกป้องผลประโยชน์ของตนที่เกี่ยวข้องกับสหรัฐอเมริกา ยกเว้นสหภาพยุโรปกับกลุ่มประเทศ MERCOSUR ที่มีความร่วมมือกัน (ธันวาคม ๑๙๙๕)

นอกจากนี้ ระเบียบระหว่างประเทศที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ยังสั่นคลอนเมื่อสงครามเย็นสิ้นสุดลง โดยกฎระเบียบของช่วงเวลาดังกล่าวถูกแทนที่ด้วยระเบียบใหม่ที่ไร้โครงสร้างและไม่มีเสถียรภาพ เห็นได้จากระเบียบหลักสามประการที่อ่อนแอลงไป ได้แก่ ตัวแบบรัฐ การห้ามละเมิดเขตแดน และการไม่แทรกแซงกิจการภายใน

ตัวแบบรัฐ ถูกท้าทายจากปรากฏการณ์ระดับโลกและภัยคุกคามรูปแบบใหม่ (เช่น กลุ่มมาเฟีย การลักลอบขนส่งสินค้า และผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย เป็นต้น) และไม่สามารถจัดการปัญหาในสถานการณ์ที่หลากหลายมากขึ้นเรื่อย ๆ อย่างเช่นในอดีตสหภาพโซเวียตและอดีตยูโกสลาเวีย ซึ่งเหมือนกับ

ว่าการสิ้นสุดของระบอบเผด็จการทำให้ความเกลียดชังดั้งเดิมและบาดแผลต่าง ๆ ที่คิดว่าตกสะเก็ดไปแล้วกลับฟื้นคืนชีพขึ้นมาใหม่ รัฐยังรับมือกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ภาษา และศาสนาได้ไม่ค่อยดีนัก ดังตัวอย่างในอินเดีย ตุรกี เม็กซิโก และแคนาดา อินโดนีเซียมีความเสี่ยงที่ประเทศจะแตกออกเป็นหลายรัฐซึ่งเคยถูกคุกคามมาแล้วจากการแยกประเทศของติมอร์ตะวันออก แม้แต่ในประเทศยุโรปที่เก่าแก่ กลุ่มแบ่งแยกดินแดนแสดงการเรียกร้องให้เป็นที่รับรู้ในเบลเยียมและอิตาลี (การเดินขบวนเรียกร้องการแยกภูมิภาคปาดาเนีย (Padania) ในเดือนกันยายน ๑๙๙๖) ในสเปน ลัทธิภูมิภาคนิยมกำลังแพร่ขยาย ในเกาะอังกฤษ สกอตแลนด์ และเวลส์เรียกร้องสถานะพิเศษของตนมากขึ้น และในทุกที่ กระแสการไหลเวียนข้ามชาติทั้งหลาย (คนและสินค้า รวมถึงตลาดเงิน ข้อมูลข่าวสาร และยาเสพติด) กำลังตั้งคำถามเกี่ยวกับบทบาทของรัฐ - ชาติในสภาวะการณ์นี้ ประเทศด้อยพัฒนาหลายประเทศต้องตกอยู่ในภาวะรัฐล้มเหลว ข้อพิพาทจำนวนมากบ่งบอกถึงความไม่ชัดเจนระหว่างกิจการระดับรัฐกับกิจการภายในรัฐ บ่อยครั้งการได้รับอธิปไตยเป็นเพียงภาพลวงตาอย่างเช่นกรณีของรัฐขนาดเล็กจำนวนมาก และบางประเทศก็พบว่าอธิปไตยของตนตกอยู่ในอาณัติผ่านการแทรกแซงทางมนุษยธรรมและกองกำลังนานาชาติอย่างเช่นในโซมาเลียและกัมพูชา หรือแม้กระทั่งในประเทศพัฒนาแล้ว หลักการอธิปไตยของรัฐยังถูกกัดกร่อนจากแนวคิดสากลนิยม (universalism) และการเข้าร่วมในกิจการระหว่างประเทศต่าง ๆ

การห้ามละเมิดเขตแดน เป็นอีกหลักการหนึ่งที่ถูกสั่นคลอน ในแอฟริกา องค์การเอกภาพแอฟริกา (OAU) ยกหลักการนี้ให้เป็นกฎการอยู่ร่วมกัน แต่ก็มี การเปลี่ยนแปลงเขตแดนในเอริโอเปีย ซูดาน และโซมาเลีย ขณะที่ในยุโรป สถานะเดิม (status quo) ด้านดินแดนถือเป็นกฎสูงสุดของการดำเนินกิจการระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นผลพวงจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ และได้รับการยืนยันอีกครั้งในการประชุมที่เฮลซิงกิ และการรวมประเทศเยอรมนีก็กระทำโดยหลีกเลี่ยงปัญหาเขตแดนที่อาจบานปลาย สนธิสัญญาเยอรมนี - โปแลนด์ (๑๗ มิถุนายน ๑๙๙๑)

ยังเน้นย้ำการยึดถือเส้นแบ่งเขตแดนโอเดอร์-ไนสเซ (Oder - Neisse line) แต่การตื่นขึ้นมาของลัทธิชาตินิยมและการเรียกร้องอัตลักษณ์ของตนกระทบแนวเขตแดนและสันคลอนรัฐต่าง ๆ การแตกสลายของสหภาพโซเวียตและยูโกสลาเวียและการแยกเป็นสองรัฐอย่างสงบของเชโกสโลวาเกีย นับเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญซึ่งเปลี่ยนแปลงแผนที่ยุโรปไปอย่างสิ้นเชิง พร้อมทั้งนำไปสู่การแตกเป็นรัฐเล็กรัฐน้อยที่อันตรายอย่างยิ่ง การแตกเป็นส่วนเล็กส่วนน้อยด้านพื้นที่นี้อ่อนไหวต่อความขัดแย้งที่อาจลุกลามขยายวงได้

นอกจากความเสี่ยงที่จะเกิดความรุนแรงและการแตกสลายของรัฐแล้วระเบียบอีกข้อหนึ่งที่ถูกท้าทายคือการไม่เข้าแทรกแซงกิจการภายในของรัฐแต่วันที่ ๕ เมษายน ๑๙๙๑ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติมีมติที่ ๖๘๘ อนุญาตให้มีสิทธิแทรกแซงได้หากมีการละเมิดสิทธิมนุษยชนภายในรัฐซึ่งคุกคามสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ความช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมสร้างความชอบธรรมให้กับการแทรกแซงขององค์การสหประชาชาติในอิรักและโซมาเลีย ขณะที่การให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาคำนึงถึงการจัดการที่โปร่งใสและการมีประชาธิปไตยมากขึ้นเรื่อย ๆ ประการสุดท้าย มีพัฒนาการด้านกฎหมายถึงระดับตัวบุคคล จากการจัดตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court) ที่กรุงเฮกในปี ๑๙๙๓ เพื่อชำระคดีอาชญากรรมสงครามที่เกิดขึ้นในอดีत्यูโกสลาเวีย (พฤษภาคม ๑๙๙๖) ส่วนแอลเบเนียประสบวิกฤตร้ายแรงในปี ๑๙๙๗ และผ่านพ้นมาได้จากความช่วยเหลือของประชาคมระหว่างประเทศ (ภารกิจรักษาสันติภาพ Alba)

บนโลกใบใหม่หลังยุคสงครามเย็นนี้ ความมั่นคงไม่ได้เป็นประเด็นที่ยิ่งหย่อนกว่าในอดีต ตรงกันข้าม ความมั่นคงถูกทำให้อ่อนแอลงจากการตื่นขึ้นมาของลัทธิชาตินิยม จากการอพยพของผู้ลี้ภัยจำนวนมากที่หนีความสิ้นหวังและความอดอยาก จากความขัดแย้งภายในรัฐที่เพิ่มจำนวนมากขึ้น จากการก่อการร้าย และจากการครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ที่ควบคุมไม่ได้ ภัยคุกคามไม่ได้ใหญ่ขึ้นหรือเล็กลง แต่มีลักษณะเป็นพลวัต จำต้องลำบาก แยกเป็นส่วนเล็กส่วนน้อย และคาดเดาไม่ได้ สันติภาพถาวรในอุดมคติที่คาดว่าจะมาถึงในฤดูใบไม้ผลิปี ๑๙๙๐ ถูกแทนที่ด้วยความไม่แน่นอนของระเบียบระหว่างประเทศที่ไม่มีเสถียรภาพและไร้แบบแผน